

Gezondheidszorg en Chemie Geel

Bachelor

Ergotherapie

De effectiviteit van verschillende
werkvormen bij het aanleren van sociale
vaardigheden

Begeleiding van type 1 en type 8

CAMPUS

Geel

Stephie Dierckx

Academiejaar 2007-2008

VOORWOORD

Mijn eindwerk kwam tot stand op het einde van mijn driejarige opleiding Ergotherapie aan de Katholieke Hogeschool Kempen te Geel, departement Gezondheidszorg.

Dit eindwerk had ik niet kunnen realiseren zonder de hulp van een aantal mensen.

Als eerste wil ik mijn stagebegeleidster Ina Daan, kinesitherapeute in het Buitengewoon Basisonderwijs Tongelsbos bedanken om telkens weer tijd vrij te maken en me in de goede richting te sturen.

Ook de andere kinesisten, waarmee ik therapieën gaf, wil ik hartelijk danken voor de steun, de hulp en de goede zorgen.

Zonder de kinderen zelf en de leerkrachten van mijn klasjes zou het realiseren van mijn eindwerk niet mogelijk zijn geweest. Vandaar wil ik hen veel dank betonen voor de fijne samenwerking.

Dank ook aan de directie van het buitengewoon basisonderwijs Tongelsbos dat ik mijn eindwerk daar heb mogen realiseren.

Mijn eindwerkmentor is ook iemand die een belangrijke functie had tijdens de opbouw van mijn eindwerk. Daarom wil ik ook Lieve Schoofs van harte bedanken voor haar kritische kijk en deskundige hulp.

Dank aan mijn klasgenoten die zorgden voor een fijne sfeer, een luisterend oor en de steun tijdens mijn studiejaren ergotherapie.

Als laatste zijn er mijn ouders, mijn familie en vrienden die ik wil bedanken voor hun begrip gedurende mijn studies.

Zonder het bijstaan van deze mensen was het me nooit gelukt.
Bedankt allemaal!

Stephie

ARTIKEL

(Nederlands)

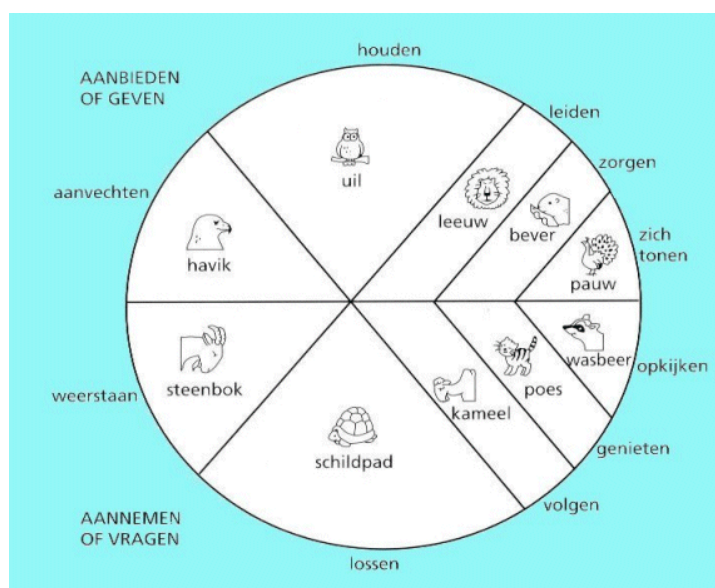
*Ik ben de leeuw, een slimme baas. 'k Geef van de taak ieder zijn deel.
'k Wil geen protest of geblaas. Doe nu maar snel wat ik beveel.*

In mijn eindwerk ben ik ingegaan op de vraag van het BLO Tongelsbos om mee te zoeken naar zinvolle werkvormen om sociale vaardigheden aan te brengen bij hun leerlingen met type 1 en 8 ontwikkelingsstoornissen.

Dit onderwerp sprak me aan, omdat dit toch wel een belangrijk thema is naar de toekomst van de kinderen toe. De kinderen zijn vaak zelf niet bewust van hun problemen in het sociaal gedrag. Ze moeten de kans krijgen om voldoende kennis te maken met de vaardigheden en de eventuele aanpak hiervan. Zelf werk ik ook zeer graag met deze doelgroep.

Om mijn werkvormen samen te stellen heb ik gebruik gemaakt van een enquête om mijn vaardigheden te selecteren die ik wou verwerken. Deze enquête werd dan ingevuld door de leerkrachten van de school. Vooraf wou ik ook wat meer weten over het belang van de vaardigheden bij de doelgroep en de normale ontwikkeling van het kind. Zo kon ik gericht te werk gaan en de afwijkingen in het gedrag van de kinderen beter herkennen.

Ik ben op zoek gegaan naar een methode die ik kon hanteren en verwerken in mijn werkvormen. Ik koos voor het gebruik van de axenroos omdat de school dit reeds kende en af en toe wel eens gebruikte. Ik wou hierin geen verwarring brengen voor de kinderen. De axenroos bestaat uit 10 axen die ik gebruikte als leidraad voor mijn lessen. Dit zijn 10 manieren van hoe je je kan gedragen ten opzichte van anderen. Voor de kinderen word elke ax met een diersymbool voorgesteld, zodat zeer jonge kinderen inzicht kunnen krijgen in de tien axen.

Na de keuze van de vaardigheden heb ik vier werkvormen samengesteld, die ik wil gebruiken. Per vaardigheid zou telkens aan bod komen: een voorstelling van de vaardigheid, een bewegingsles, een gezelschapsspel en werkblaadjes. Bij elk van deze werkvormen heb ik de methode van de axenroos gehanteerd. Er werd per week telkens één vaardigheid uitgewerkt.

Belangrijk tijdens mijn observaties was het nagaan welke werkvormen bij de kinderen het best aansloten bij de leefwereld en de mogelijkheden van de kinderen.

Ik heb dan ook verder in mijn eindwerk verwerkt welke voor- en nadelen ik heb ondervonden.

Elke vaardigheid werd ingeleid door een voorstelling, dit was mijn eerste werkvorm. Ik vond dit wel zinvol omdat de kinderen de vaardigheid of het gedrag dat daarbij hoort beter leerden begrijpen en zichzelf al konden observeren. De kinderen konden een goede link maken met het dier uit de axenroos en zichzelf. Verhaaltjes en gedichtjes waren een goede manier om hiermee aan de slag te gaan.

Enkel vertellen en luisteren bleek te moeilijk te zijn voor deze kinderen en hiervoor heb ik een aanpassing moeten zoeken.

Doordat de kinderen nog niet echt konden schrijven, liet ik ze wel vaker tekenen, wat eigenlijk soms niet strookte met mijn werkblaadjes.

Een tweede werkvorm waren de bewegingslessen.

De meeste kinderen vonden dit zelf ook zeer leuk. Dit was even iets anders dan een les op de stoel achter hun bank. De kinderen konden zich wat meer uitleven. Als begeleider is het dan wel belangrijk om grenzen te stellen en het gedrag bij te sturen waar nodig. Een nadeel was wel dat de kinderen de les snel als "spelen" gingen bekijken. We moeten er goed op letten dat de vaardigheid tijdens het spel regelmatig benadrukt blijft. Door de drukte van de kinderen is er bijna geen mogelijkheid om ze te bevragen tijdens de sessie, zodat je als begeleider niet altijd weet dat het kind de toepassing van de vaardigheid begrijpt. Het is zinvol om na elke bewegingsles samen met de kinderen te evalueren.

Het gezelschapsspel was ook één van mijn vier werkvormen. Dit ging door in de klas. Indien mogelijk zou het ideaal geweest zijn de kinderen hier in een kring te plaatsen. Dit doorbreekt weer even de normale klassituatie om de motivatie van de kinderen te stimuleren. Het spel bevatte een ruim aanbod aan vragen en doe-opdrachten. Een voordeel vond ik de combinatie van de twee. Het kind leerde te spreken en te handelen voor een groep.

Een nadeel was wel dat de kinderen hun geduld moesten bewaren, wanneer iemand anders aan de beurt was. Om deze tijd te beperken is het dan ook beter het spel in kleinere groep te spelen. Het competitief aspect vond ik wel goed, omdat elk kind moet leren winnen en verliezen.

Mijn vierde werkvorm waren de werkblaadjes.

Het is hiervoor van belang je goed te informeren of de kinderen al dan niet kunnen schrijven. Mijn doelgroep kon nog niet goed schrijven, waardoor ik overgeschakeld ben op tekenen. In de toekomst denk ik dan ook dat het zinvol zou zijn om ook te knutselen rond een vaardigheid. Het tekenen zou dan als de introductie van de vaardigheid gebruikt kunnen worden.

Een voordeel van de werkblaadjes was dat ik ze ook gebruikte als thuisopdracht.

Hierdoor konden de kinderen en ook de ouders thuis nog met de sociale vaardigheid bezig zijn. Na het weekeind evalueerde ik met de kinderen hoe het was verlopen. Ik beschouwde de thuisopdrachten als een huistaak. Hierop zouden ook punten gegeven kunnen worden, waardoor er toch een zekere druk op de kinderen en ouders komt om ze uit te voeren.

Zowel ik als de leerkrachten waren best tevreden met de werkvormen die ik koos en de resultaten hiervan. Ik merkte persoonlijk dat de afwisseling in de werkvormen de motivatie en de leergierigheid van de kinderen hoog hield. Een combinatie werkvormen bleek dan ook wel effectief te zijn bij het aanbieden van sociale vaardigheden. De leerkrachten waren tevreden over de inhoud van mijn lessen en de betrekking van de lessen op de kinderen. Mits aanpassingen voor de nadelen en geformuleerde aandachtspunten waren de leerkrachten en ergo's bereid hiermee verder aan de slag te gaan waardoor mijn doel grotendeels werd bereikt.

Ik stelde dus ook een lessenpakket samen om aan de school te bezorgen met mijn werkvormen. Als nodig kunnen ze nog altijd verbeteringen of ideeën aanvullen. Een gedragsverandering van de kinderen was niet mijn grootste doel voor ogen, maar toch ben je daar onbewust wel mee bezig. In de lessen leken de kinderen alles goed te begrijpen en toe te passen met voorbeelden.

Dit gebeurde vaak nog wel oppervlakkig en langdradig. Maar eens ze uit de les waren, werd er weinig tot geen aandacht meer geschonken aan de behandelde onderwerpen in de lessen.

Tot slot wil ik even zeggen dat het contact met de kinderen me veel plezier heeft gedaan. Het was fijn om hen iets aan te kunnen bieden, waarin velen nog problemen ondervinden en waarnaar vraag bleek te zijn.

Ze hebben vaak moeite met het controleren van hun gedrag, maar bedoelen het niet altijd slecht. In deze jonge kinderen schuilt zeker en vast een groot hartje met liefde voor iedereen.

ARTIKEL

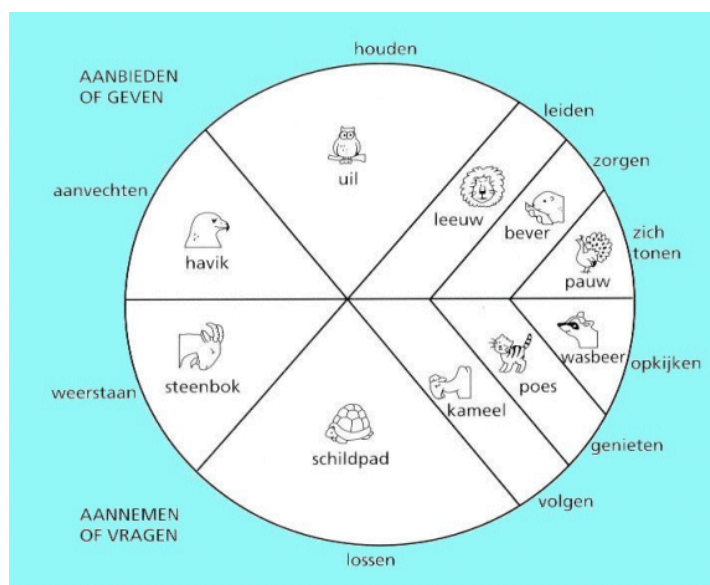
(Engels)

*I am the lion, a clever boss. Of the assignment I give everyone a part.
I don't want any protest or fuss. Now quickly do as I command.*

In my dissertation I agreed to the request of BLO Tongelsbos to participate in the search for useful working methods, in order to teach their pupils with developmental disorders type 1 and 8 social skills.

I was interested in this subject because it is an important theme for the future of the children. The children often are unaware of their problems concerning social behaviour. They have to get the opportunity to become acquainted with the skills and the possible method of teaching them. But I also chose this subject because I love working with this target group.

In order to compose my working methods and to select the skills I wanted to deal with, I made use of a survey that was filled out by the teachers of the school. In advance, I also wanted to know more about the importance of the skills to the target group and the normal development of the child. Because of this I could work efficiently and I was more capable of recognising aberrations in the behaviour of the children. I searched for a method I could use and process in my working methods. I chose to use the "axenroos" because the school was already familiar with it and used it from time to time. I also did not want to confuse the children. The axenroos consists of ten axes that I used as the manual for my working methods. These are ten ways to act regarding others. For the children each ax is introduced by an animal, so very young children could get aware of the ten axes.

After the choice of the skills, I composed four working methods I wanted to use. Each skill was dealt with as follows: an introduction of the skill, a movement lesson, a party game and work sheets. For each of these working methods I used the "axenroos"-method. Each week, one skill was dealt with.

During my observations it was important to examine which working methods with the children fitted best to the living environment and the possibilities of the children. That is why I worked out the advantages and the disadvantages I experienced further in my dissertation.

Each skill was introduced by an introduction.

According to me this was useful because the children better learned to understand the skill, or the behaviour that goes with it, and they could already observe themselves. The children could very well identify themselves with the animal from the axenroos. Stories and poems were very useful to do this.

But only telling and listening seemed to be difficult for these children and I had to look for an alternative for this.

Because of the fact that the children were not capable of writing properly yet, I made them draw more often, but actually this sometimes came on the territory of my work sheets.

A second working method was the movement lesson.

Most of the children liked the lessons very much. This was no ordinary lesson in their chair behind their school desks. Now, the children could enjoy themselves a bit more. But as a surveillant it is important to set limits and to adjust the behaviour if necessary. It do is a disadvantage that the children soon started to consider the lesson as "playtime". We have to pay special attention to the fact that the skill keeps emphasised during the game.

Because of the commotion of the children it is almost impossible to enquire them during the lesson, so as a surveillant you do not always know whether the child understands the application of the skill or not. Therefore it is very useful to evaluate together with the children after each movement lesson.

The party game was also one of my four working methods. This took place in the classroom. If possible, it would have been good to place the children in a circle. This breaks the usual classroom situation to stimulate the motivation of the children. The game contained a large number of questions and practical assignments. A combination of the two seemed an advantage to me. The child learned to speak and act in front of a group. On the other hand, it was a disadvantage that the children had to be patient when it was the turn of another child. So in order to limit this time, it is better to play the game in a smaller group. I do liked the competitive aspect because every child has to learn to win and lose.

My fourth working method was the method with the work sheets.

For this, it is important to ask in advance whether the children can write or not. The children of my target group could not write properly yet, so I switched over to drawing. So I think it would be useful in the future, to tinker around a skill too. Then, drawing could serve as an introduction to the skill.

It was an advantage of the work sheets, that I could also use them as a home assignment. Because of this, the children as well as the parents could occupy themselves with the social skill at home. At the end of the week, I evaluated how things had gone together with the children. I considered the home assignments as homework that could be graded. This way there was a kind of pressure on the children and the parents to carry out the assignments.

As well the teachers as I were satisfied with the working methods I chose and the results of them . Personally I noticed that the variation in the morals led to a high motivation and inquisitiveness off the children. So a combination of working methods proved to be effective at teaching social skills. The teachers were satisfied concerning the contents of my lessons and the function of the lessons to the children. With some adjustments to the disadvantages and formulated points of interest, the teachers and occupational therapists were prepared to continue my work and lessons, so my goal was mainly achieved. I composed a chosen set of courses for the school. If necessary they still can complete improvements or ideas.

A change in the behaviour of the children was not my biggest aim, but you keep it in mind unaware. During the lessons the children seemed to understand everything well and applied this with examples.

Most of the time it still was a little superficially and long-winded. But once the lesson was finished the children paid no more attention to the subjects treated in the lessons.

To conclude I want to say it was a pleasure to have great contacts with the children. I enjoyed offering something many children still have problems with and what proved to be a demand for.

They frequently have problems to control their behaviour, but their intentions are good. In these young children certainly hides a big heart with love for everyone.

Bronnen:

CUVELIER, F. (1976). De stad van axen. Kapellen, uitg. Pelckmans, (11de druk).

CUVELIER, F., VAN STEEN DEBUE, A. & NAERT, W & ORROI, G. (2001). Sociaal vaardig, lieve deugd: Gids voor de basisschool. Brugge, Die Keure, 167p, (2de druk).

CUVELIER, F. (1998). Omgaan met zichzelf en met elkaar. Leuven, Garant.

VANDEBUSSCHE E., KOG M. & DEPONDT L.(1994). Een procesgericht kindvolgsysteem. Leuven, CEGO.

VAN STEEN DEBUE A. & VAN AVONDT E. (1998). Daar kies ik voor: Zelfstandigheid, differentiatie en verbondenheid in de basisschool. Leuven, Acco. (2de druk).

HOMMINGA, S.J. & BRAKENHOFF, J. (1987). Beknopte ontwikkelingspsychologie. Groningen, Wolters/Noordhoff. 326 pp/ pp.

DELFOF.M.F. (1997). The developmental damage to children as a result of the violation of their rights. Gevonden op 7 december 2007 op het internet:

<http://home.wanadoo.nl/mfdelfos>

VAN BEEMEN, L. (2001). Ontwikkelingspsychologie. Paperback, Wolters-Noordhoff. (2de druk).

Edumax. (2007). Gedragsproblemen en sociaal-emotionele problemen.

Gevonden op 7 december 2007 op het internet:

www.edumax.nl/gedrag.html

Opleiding SPSO: Stichting psychosociale opleidingen Utrecht. (2006). Scriptie over sociale vaardigheidstraining en persoonlijke groei bij kinderen in het speciaal onderwijs.

Gevonden op 8 december 2007 op het internet:

<http://members.lycos.nl/socialevaardigheden/id24.htm>

JANSSEN, H. en BOREEL, A. (2000). Geen watjes, geen schatjes. S.L.

COLLOT D'ESCURY-KOENINGS, A., Snaterse, T., & Mackaay-Cramer E. (2001)

Socialevaardigheidstrainingen voor kinderen: Indicaties, effecten, knelpunten. Harcourt, Amsterdam.

Relatiestudio. (2006). Centrum voor relationele en sociale competenties.

Gevonden op 5 oktober 2007 op het internet:

<http://www.relatiostudio.be>

Relatie-studio: Jongeren. (2006). Basiscursus: De bejegeningsmethode en Axenroos. Gent, 34p.

Kool J, (2000) Ho, tot hier en niet verder, training in sociale weerbaarheid voor kinderen van 7 tot 12 jaar.

Acco Leuven/ Leusden.

Celis Sara. (2006). Sociale vaardigheden bij jongeren met complexe problemen. KHK.

Nuyens Annick. (2007). De effectiviteit van de zelfinstructiemethode van meichenbaum: begeleiding van kinderen met werkhoudingsproblemen. KHK.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	2
ARTIKEL.(NEDERLANDS)	3
ARTIKEL.(ENGELS)	6
INHOUDSTAFEL	9
INLEIDING	11
1 HET BUITENGEWOON LAGERONDERWIJS TONGELSBOS	13
1.1 Doelgroep	13
1.2 Algemene doelstelling	13
1.2.1 Buitengewoon basisonderwijs ontwikkelingsdoelen sociaal-emotionele ontwikkeling type 1 en type 8	13
1.3 Werking	13
1.3.1 Opvoedend en ontwikkelend onderwijs met aandacht voor leerbedreigde kinderen	13
1.3.1.1 Opvoedend - ontwikkelend	13
1.3.1.2 Onderwijs	13
1.3.1.3 Aandacht voor leerbedreigde kinderen	14
1.4 Conclusie	14
2 SOCIALE EN EMOTIONELE OPVOEDING	15
2.1 Definities	15
2.1.1 Sociale ontwikkeling	15
2.1.2 Emotionele ontwikkeling.....	15
2.2 De normale ontwikkeling van het kind	15
2.2.1 De sociale ontwikkeling.....	15
2.2.2 De identiteitsontwikkeling	16
2.2.3 De morele ontwikkeling.....	17
2.2.4 De psychosociale ontwikkeling	17
2.3 Sociaal-emotionele problemen	18
2.4 Conclusie	19
3 ASPECTEN VAN SOCIALE EN EMOTIONELE ONTWIKKELING BIJ HET AANLEREN VAN SOCIALE VAARDIGHEDEN BINNEN HET BULO	20
3.1 Bewustwording: Bewustwording van zichzelf, het eigen lichaam en de anderen	20
3.2 Omgaan met gevoelens	20
3.3 Zich inleven: zich inleven in de gevoelens van de andere	20
3.4 Relatievormen: De verschillende relatievormen tussen mensen.	20
3.4.1 <i>Leiding nemen.</i>	21
3.4.2 <i>Volgen</i>	21
3.4.3 <i>Neen zeggen</i>	21
3.4.4 <i>Geheimhouden</i>	21
3.4.5 <i>Genieten</i>	21
3.4.6 <i>Wegkruipen</i>	21
3.4.7 <i>Opkijken</i>	21
3.4.8 <i>Kritisch zijn</i>	21
3.4.9 <i>Zorgen voor</i>	21
3.4.10 <i>Zich tonen</i>	21

3.5	Conclusie	21
4	DE AXENROOS	22
4.1	Inleiding: Sociale vaardigheden leren in de basisschool	22
4.2	De axenroos	22
4.2.1	De relatiewijzen	22
4.2.2	Datgene wat uitgewisseld wordt	23
4.2.3	De communicatiekanalen	23
4.3	De tien axen:	23
4.3.1	Zich presenteren (<i>de pauw</i>)	23
4.3.2	Opkijken, waarderen (<i>de wasbeer</i>)	24
4.3.3	Zorgen (<i>de bever</i>)	24
4.3.4	Genieten (<i>de poes</i>)	24
4.3.5	Leiden (<i>de leeuw</i>)	24
4.3.6	Volgen (<i>de kameel</i>)	24
4.3.7	Houden (<i>de uil</i>)	24
4.3.8	Lossen (<i>de schildpad</i>)	24
4.3.9	Aanvechten (<i>de havik</i>)	24
4.3.10	Weerstaan (<i>steenbok</i>)	24
4.4	De axenroos als werkinstrument voor observatie	25
4.5	Conclusie:	25
5	VERWERKING	26
5.1	Opstellen enquête	26
5.2	Opstellen activiteiten	26
5.3	Uitvoering	26
5.4	conclusies	29
	BESLUIT	31
	LITERATUURLIJST	32
6	BIJLAGE	34
6.1	Buitengewoon Basisonderwijs: ontwikkelingsdoelen sociaal emotionele ontwikkeling	34
6.1.1	Type 1	34
6.1.1.1	Dynamische affectieve ontwikkeling	34
6.1.1.2	Sociale vaardigheden en competentie	35
6.1.2	Type 8	36
6.1.2.1	Dynamisch affectieve ontwikkeling	36
6.1.2.2	Sociale cognitie	37
6.1.2.3	Sociale vaardigheden en competentie	37
6.2	Voorstelling vaardigheden	39
6.3	Bewegingsles oefeningen	50
6.4	Gezelschapsspel	59
6.5	Voorbeelden werkblaadjes	59

INLEIDING

Het onderwerp van mijn eindwerk is tot stand gekomen vanuit mijn stageschool Tongelsbos. Hier was men op zoek naar een geschikte manier om sociale vaardigheden aan te brengen bij kinderen met een type 1 en 8 ontwikkelingsstoornis.

Het is voor iedereen duidelijk dat deze vaardigheden belangrijk zijn. Binnen de maatschappij en het dagelijks leven moeten mensen zich zelfstandig leren handhaven in bepaalde situaties. Reeds in de peutertijd leert het kind bepaalde gedragingen stellen. Vanuit deze gedragingen beschikt het kind over verschillende vaardigheden. Zo moeten kinderen bijvoorbeeld kunnen opkomen voor zichzelf en zich op een gepaste manier kunnen gedragen ten opzichte van anderen. Doordat de ouders hier niet altijd aandacht aan schenken, vind ik het belangrijk om vanuit de school hieraan te werken. Een kind heeft nog heel wat groeimogelijkheden, het is ook de taak van de ergo om tijdens deze ontwikkeling de vaardigheden van het kind aan te spreken.

In samenspraak met de stageplaats heb ik voor verschillende werkvormen gekozen om de sociale vaardigheden naar voren te brengen.

Ik ben dan ook op zoek gegaan naar de mogelijkheid om met deze combinatie van werkvormen een aantal sociale vaardigheden te oefenen bij kinderen uit het type 1 en 8 onderwijs.

Om meer te weten te komen rond deze onderzoeksvraag zocht ik in de literatuur naar bestaande methodieken, informatie over de ontwikkeling van het kind, verklaringen, oefeningen enz...

Verder werkte ik een enquête uit als bevraging voor de leerkrachten van het BLO Tongelsbos. Uit de resultaten van deze enquête haalde ik de 9 belangrijkste vaardigheden voor de kinderen op deze school.

Om deze vaardigheden aan te brengen koos ik samen met mijn stagebegeleidster voor 4 werkvormen: een introductie van de vaardigheid, een bewegingsles, een gezelschapsspel en werkblaadjes.

Bij het opstellen van deze werkvormen heb ik er vooral op gelet dat ik oefeningen en situaties gebruikte, die van toepassing waren in het dagelijks leven van het kind. Mijn opzet was ook het kind te laten voelen dat er situaties zijn in de klas, op de speelplaats, thuis,... die op een betere manier benaderd konden worden.

Ook het niveau van het kind was belangrijk om aan deze uitwerking te beginnen.

Ik wil wel even melden dat het onrealistisch is om al dadelijk te verwachten dat er zichtbare resultaten zullen zijn in het gedrag van de kinderen. Ik wil vooral uitzoeken welke werkvormen goed aanslaan bij deze doelgroep en welke combinatie van werkvormen verder kan gebruikt worden als lessenspakket voor de leerlingen.

Gedurende 9 weken kwam ik elke dag een uurtje in de klas. Per week werd één vaardigheid behandeld.

De lessen werden zowel gegeven aan type 1 als type 8 leerlingen.

Bronnenonderzoek

Ik ben op zoek gegaan naar literatuur over mijn onderwerp op het internet. Ik ging op zoek naar resultaten over sociale vaardigheden in het algemeen, verschillende werkvormen, oefeningen, methodes enz.

Mijn informatie vond ik vooral via www.google.be. Hier kreeg ik een ruim aanbod aan resultaten. Ik heb deze resultaten telkens doorgelezen en de vermoedelijke bruikbare informatie geselecteerd. Ook ben ik op zoek gegaan in de bibliotheek. Soms heb ik informatie vergeleken van het internet met de informatie uit de boeken, waaruit ik zelf een conclusie heb getrokken.

Ook google scholar heb ik gebruikt om enkele tests op te zoeken. Uiteindelijk heb ik geen bestaande test gebruikt.

De site van mijn stageplaats en www.ond.vlaanderen.be waren ook zinvol om gedurende de uitvoering de werking en de doelen als ergotherapeut te kennen. Tijdens het contact met mijn stagebegeleidster heeft zij mij ook informatie, die reeds aanwezig was op de school, doorgegeven. Ik ben ook eens een kijkje gaan nemen op de school zelf om te observeren hoe er met de kinderen werd gewerkt.

Tijdens dit bezoek had ik gemerkt dat sommige klasjes reeds kennis hadden gemaakt met de methode van de Axenroos die ik wou gebruiken. Informatie hierover haalde ik uit boeken, op het internet en van de school zelf. Ik vond dit een goede voorbereiding op mijn eindwerk.

Interventieonderzoek

Ik was op zoek naar een eindwerk binnen deze doelgroep. De doelgroep heeft me altijd al aangesproken. Vanuit het contact met de stageschool heb ik mijn onderzoeksvraag opgesteld. Door het gebruik van een combinatie werkvormen ga ik een eigen sociale vaardigheidstraining opstellen aansluitend bij de interesses en de doelen van de school. Om een duidelijke en effectieve training te bieden aan de kinderen zocht ik informatie over sociale vaardigheden en de training.

Ik heb hieruit meegenomen wat er allemaal nodig is om adequaat gedrag te vertonen en dat dit belangrijk is om situaties juist in te kunnen schatten. Wanneer de kinderen nooit geconfronteerd worden met beperkte vaardigheden kunnen ze er ook niet aan werken of dit in hun achterhoofd houden naar de volwassenheid toe.

Samen met mijn stagebegeleidster heb ik 10 sociale vaardigheden geselecteerd en de werkvormen op punt gezet. Het praktijk-gedeelte was de inhoud van mijn werkvormen. Deze inhoud heb ik samengesteld uit cursussen van de Axenroos (de methode die ik hanteerde), uit boeken van de bibliotheek en uit eigen creativiteit. Deze samenstelling heb ik telkens doorgestuurd naar mijn stagebegeleidster, zodat zij de inhoud kon controleren en waarna ik nog eventuele aanpassingen kon maken.

Voor het niveau bereiken van de kinderen en grenzen stellen zijn aandachtspunten die ik zeker voorop had gesteld. Toch ben ik vergeten na te gaan of de kinderen al goed konden schrijven, vandaar dat ik de werkblaadjes moest aanpassen.

Het resultaat van mijn eindwerk haal ik voornamelijk uit observaties van mezelf, de leerkracht en de kinesisten. Een test om de gebruikte oefenvormen te scoren was niet te vinden.

1 HET BUITENGEWOON LAGERONDERWIJS TONGELSBOS

De kinderen waarmee ik in contact kwam, zitten op school in het Tongelsbos. Deze kinderen hebben een type 1 of type 8 ontwikkelingsstoornis. In dit hoofdstuk beschrijf ik wat we verstaan onder deze doelgroep en naar welke doelstellingen er wordt gestreefd bij het werken met deze kinderen.

1.1 Doelgroep

Tijdens mijn stage werkte ik met kinderen uit type 1 en type 8. We bekijken even het verschil tussen deze twee ontwikkelingsstoornissen. Kinderen met een type 1 ontwikkelingsstoornis hebben een licht verstandelijke handicap of ontwikkelingsachterstand. Bij kinderen met een type 8 stoornis ondervinden we ernstige leerstoornissen. De indeling van de klassen is gebaseerd op het niveau van de kinderen.

1.2 Algemene doelstelling

Tongelsbos wil de kinderen helpen om zich nu en later zo zelfstandig mogelijk in de maatschappij te kunnen waarmaken. De kinderen hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs en op een maximale ontplooiing.

1.2.1 Buitengewoon basisonderwijs ontwikkelingsdoelen sociaal-emotionele ontwikkeling type 1 en type 8

zie bijlage H 6.1.

1.3 Werking

1.3.1 Opvoedend en ontwikkelend onderwijs met aandacht voor leerbedreigde kinderen

1.3.1.1 Opvoedend - ontwikkelend

- ontdekken van waarden, gedragingen en attitudes aanleren
- een positief pedagogisch klimaat
 - * een kindvriendelijke omgeving
 - * stimulerend opvoedingsklimaat
 - * een waarderend en belonend klimaat
- een positief zelfbeeld
 - * aandacht voor de eigen leefwereld van kinderen
 - * kinderen stimuleren tot zelfstandigheid en zelfsturing
 - * impulsief gedrag ombuigen tot "bezinnend" gedrag
- sociale vaardigheden
 - * communiceren over gevoelens en verlangens
 - * sociale redzaamheid, weerbaarheid, verdraagzaamheid
 - * gevoel van samenhang
- mediërend handelen: gedeelde inspanning van leerling en leerkracht

1.3.1.2 Onderwijs

Kwaliteitsvol onderwijs = denkontwikkelen onderwijs

- degelijk en samenhangend onderwijsinhoudelijk aanbod

- deskundige hulp:
 - * maximale ontplooiingskansen
 - * basisvorming
 - * geschikte programma's en methodes
 - * verdere specialisatie en ondersteuning van het personeel
 - * ontwikkelen van het "leren leren"
 - * leren als interactief proces
- planmatig werken met kinderen: diagnose, ontwikkelingsdoelen, aanpak, evaluatie
- kritische en creatieve houding t.o.v. het onderwijsaanbod
- doeltreffende didactische aanpak, procesgericht
- een krachtige leeromgeving met contractwerk, hoekenwerk, pc's, groeps- en partnerwerk, ervaringsgerichte activiteiten
- maximale toekomstverwachtingen
- stimuleren van het denken: probleemoplossende werkhouding, leerstrategieën en leerprocessen
- leerkracht is mediator, model
- geloof in veranderbaarheid, pedagogisch optimisme
- uitdagende onderwijsstijl
- leren in fasen: handelend denken, perceptueel denken, innerlijke spraak, mentaal handelen
- extra aandacht voor individuele en gedifferentieerde begeleiding
- een flexibele schoolorganisatie

Totale ontwikkeling: aandacht voor "hoofd, hart en handen"

1.3.1.3 Aandacht voor leerbedreigde kinderen

Men richt zich op kinderen met specifieke leerbehoeften die binnen het gewone onderwijs te weinig ontwikkelingskansen krijgen. Ze helpen de kinderen bij hun persoonlijke toekomstplanning, gelovend in hun mogelijkheden. Hun bezorgdheid gaat verder dan alleen de school. Ze stimuleren samenwerkingsverbanden tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs.

(<http://www.tongelsbos.be/pages/bloframe.htm>)

1.4 Conclusie

Ik vond het toch wel belangrijk voor mezelf goed geïnformeerd te zijn over de doelgroep en de werking van de school. Zelf diende ik deze opvoedende, ontwikkelende en onderwijzende uitgangshouding ook aan te nemen. Een goede taakomschrijving en een gepaste en gestructureerde begeleidingsstijl bieden zekerheid en duidelijkheid voor jezelf en de kinderen.

2 SOCIALE EN EMOTIONELE OPVOEDING

Mijn taak bestaat grotendeels uit sociale en emotionele opvoeding. Ik wil de kinderen door verschillende werkvormen leren omgaan met hun sociaal en emotioneel gedrag, zodat ze dit op zo'n positief mogelijke manier zelf in handen hebben. Wat is nu sociale en emotionele ontwikkeling?

2.1 Definities

2.1.1 Sociale ontwikkeling

Faber en Steegma (1995) omschrijven sociale ontwikkeling als de ontwikkeling in het gedrag van kinderen en jeugdigen die ertoe leidt dat zij in toenemende mate begrip krijgen voor en kunnen handelen in sociale situaties op een wijze die positieve gevolgen heeft voor de betrokkenen of waarbij de negatieve gevolgen zoveel mogelijk vermeden worden. Hierbij heeft sociaal begrip betrekking op enerzijds de vaardigheid om jezelf in het gezichtspunt van een andere te verplaatsen (perspectief nemen of rol nemen) en anderzijds de vaardigheid om je eigen gedrag af te stemmen op datgene wat de situatie vraagt.

2.1.2 Emotionele ontwikkeling

De emotionele ontwikkeling is het in toenemende mate leren herkennen en begrijpen van de eigen gevoelens en die van anderen en deze op een sociaal aanvaardbare wijze tot uitdrukking brengen. Op basis van de opgedane ervaringen worden het zelfbeeld, zelfvertrouwen en vertrouwen in de ander ontwikkeld. Emotionele ontwikkeling is dus nauw verweven met sociale ontwikkeling. Het heeft betrekking op de verwerving van kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen door kinderen betreffende datgene wat zich binnen henzelf, binnen anderen en tussen henzelf en anderen afspeelt.

(curriculum type 1 binnen het katholiek buitengewoon onderwijs)

2.2 De normale ontwikkeling van het kind

Om een beter zicht te verkrijgen op de problemen tijdens de groei van het kind bespreek ik hier even de normale ontwikkeling op gebied van het sociale gedrag en de eigen identiteit. Ook de morele en de psychosociale ontwikkeling kunnen een belangrijke rol spelen.

2.2.1 De sociale ontwikkeling

Volgens Homminga en Brakenhoff leren kinderen in de loop van hun ontwikkeling talloze zaken over de wereld om zich heen kennen, maar ze verwerven ook in toenemende mate inzicht in zichzelf. 'Wie ben ik', 'wat kan ik' en 'hoe waardeer ik mijzelf' zijn essentiële vragen, waarop het antwoord grote invloed kan hebben op iemands gedrag.

Tijdens de sociale ontwikkeling van kinderen vindt er een socialisatieproces plaats, waarbij de ouders een grote rol spelen. Er zijn drie belangrijke basisprocessen die bijdragen aan dit socialisatieproces. In de eerste plaats is dat het proces van beloning of straf. Vanaf de geboorte van hun kinderen hebben ouders de gewoonte het gedrag

dat zij bij hun kinderen waarderen op prijs te stellen, te belonen. Het gedrag dat ouders niet op prijs stellen, proberen ze zo te bestraffen dat het verdwijnt. In de tweede plaats wordt gesteld dat het gedrag van kinderen wordt beïnvloed door het observeren van anderen en door pogingen van de kinderen om dit waargenomen gedrag over te nemen. Datgene wat het kind waarneemt, probeert hij in overeenstemming te brengen met wat hij al weet.

In de derde plaats is er het identificatieproces. Dit proces is verantwoordelijk voor de 'overname' van complexe gedragspatronen. (Homminga & Brakenhoff, 1987).

In de sociale ontwikkeling van het kind in de leeftijd tussen de vijf en acht jaar, breidt de sociale omgeving zich volgens Delfos enorm uit. Zowel in de directe omgeving als op school maakt het kind een sterke toename van de sociale contacten mee. Het kind moet deze uitbreiding zelf vormgeven, het is niet meer uitsluitend de moeder of vader die het contact arrangeert.

Delfos zegt dat tussen het vijfde en achtste jaar het kind begint met vriendjes en vriendinnetjes te maken. Het is in steeds sterkere mate tot partnerschap in staat. Behalve werkelijke vriendjes heeft het kind ook een imaginair vriendje of vriendinnetje. Dit imaginaire vriendje of vriendinnetje blijkt een positieve factor voor de ontwikkeling te zijn.

Ook zegt ze dat na het achtste jaar en in de prepuberale periode andere aspecten van de sociale ontwikkeling een rol spelen. Het spelen in de onderbouw komt in de hoofdzaak neer op het al dan niet delen van het territorium. In de bovenbouw zijn kinderen vooral bezig de aard van hun territorium te ontdekken. De prepuberale periode vormt, in sociaal opzicht, een aankondiging van de puberteit. Tijdens de puberteit is het kind bezig de eigen psychologische identiteit te onderzoeken en zich lichamelijk te ontwikkelen tot een duidelijk herkenbaar lid van de eigen sekse. In de prepuberteit staat vooral de zoektocht naar de sociale identiteit centraal. Het kind vormt zich door vriendjes en vriendinnetjes een beeld van de betekenis die het voor anderen heeft.

Volgens Delfos zijn basisschoolkinderen opgedeeld in meisjes- en jongensgroepen. Tijdens deze periode lijkt de afstand tussen de seksen het grootst. Het verschil dat ook lichamelijk ontstaat tussen jongens en meisjes, verhoogt de kans op groepsvorming. De druk tot het vormen van een positieve sociale identiteit is groot. Competitie speelt op de basisschool een belangrijke rol en daaruit ontstaat een risico van pesten. Een kind dat anders is dan anderen, wordt niet in de groep opgenomen; het is niet populair en wordt misschien gepest (Delfos, 1999).

2.2.2 De identiteitsontwikkeling

Van Beemen zegt dat de identiteitsontwikkeling voor een belangrijk deel wordt gestuurd door de ontwikkelingsfasen die aan de adolescentie voorafgaan. Erikson koppelde aan elke fase een specifieke ontwikkelingstaak, die te beschouwen is als een centraal thema dat aan de aard van sociale interactie tijdens die levensfase sturing geeft.

De fase "vlijt versus minderwaardigheid (6-12 jaar)" beslaat de periode van de schoolleeftijd waarin taakgerichtheid en het succes, dat daarin behaald wordt, centraal staan. Sociale en cognitieve vaardigheden worden met die van leeftijdsgenoten vergeleken en bij een ongunstige uitslag bestaat het risico dat het kind blijvende minderwaardigheidsgevoelens ontwikkelt. Het kan niet aan de eisen en verwachtingen van zichzelf en anderen voldoen. Wanneer dit wel lukt, dan is de competentie de belangrijkste eigenschap die kinderen aan deze periode overhouden (Van Beemen, 2001).

Homminga en Brakenhoff zeggen dat voor de ontwikkeling van kinderen de invloed van de ouders van groot belang is. Het kind leert steeds beter zijn eigen weg te vinden, nadat het in de zuigelingen-, baby-, en peuterfase volledig afhankelijk is geweest. De ouders oefenen hier dagelijks hun invloed op uit. Jonge kinderen identificeren zich vaak met hun ouders.

Tijdens het socialisatieproces vindt ook het identificatieproces plaats. Dit is een subtiel proces, dat verantwoordelijk is voor de 'overname' van complexe gedragspatronen.

Identificatie refereert aan een proces, waarbij het kind denkt dat hij of zij gelijk is aan een ander persoon en zich net zo gedraagt, en dezelfde ideeën en gevoelens heeft als die ander, zijn of haar voorbeeld (Homminga & Brakenhoff, 1987).

Volgens Delfos ontwikkelen kinderen in de basisschoolleeftijd vanaf acht jaar tot de prepuberteit persoonlijke belangstellingen. Deze belangstellingen zijn tegelijkertijd onpersoonlijk, omdat het kind wil voldoen aan de groepsnormen en vaak zijn belangstellingen daarop aanpast. Tegelijk wil het kind zich aantrekkelijk maken voor de groep door zich te profileren en zelf iets te ondernemen. Deze activiteiten vormen de (pogingen tot een) getuigenis van de eigen sociale identiteit. Voor het opbouwen van een sociale identiteit is vereist dat kinderen voldoende oefenmogelijkheden krijgen in sociale interactie. Hierbij is de belangstelling voor sociale vaardigheden van groot belang (Delfos, 1999).

2.2.3 De morele ontwikkeling

Volgens Van Beemen streven jonge kinderen de directe bevrediging van hun behoeften na en hebben nog geen begrip van wat wel en niet mag of kan. In de eerste levensjaren leren kinderen gaandeweg wat wel en niet kan, mag of hoort en gaan zich hier ongemakkelijk, schuldig of beschaamd over voelen. In de schoolleeftijd worden kinderen kritischer ten aanzien van de regels en gaan deze relativeren. Er wordt nu ook bewuster geoordeeld over het feit of een handeling moreel goed of slecht is.

“Het moreel oordelen van kinderen wordt volgens Piaget bevorderd door de cognitieve ontwikkeling en de interactie met leeftijdgenoten. Kohlberg beschrijft de morele ontwikkeling door middel van drie denkniveaus. Die indeling baseerde hij op analyses van morele dilemma's: verhalen waarin de hoofdpersoon twee morele principes tegen elkaar af moet wegen. Op preconventioneel niveau wordt de keuze op basis van externe factoren, zoals straf of goedkeuring, gemaakt. Op conventioneel niveau berust de keuze op de verplichting om regels na te leven, en op postconventioneel niveau is de keuze op ethische principes of maatschappelijke normen gebaseerd.” (Van Beemen, 2001)

Volgens Delfos denkt het kind na, vanaf ongeveer tien jaar, over wat een 'goed mens' zou doen. Het laat zich in zijn of haar oordelen over moreel gedrag leiden door de bedoeling van de gemeenschap, die door de uitbreiding van de sociale omgeving wereldomvattend is geworden. Gezaghebbende autoriteiten kunnen het kind 'sturen'. Deze neiging om de autoriteit te volgen behoudt men tot in de volwassenheid. Ook op het gebied van de morele ontwikkeling bestaat er een verschil tussen jongens en meisjes. Meisjes zijn meer gericht op relaties en zorg voor anderen; jongens daarentegen zijn meer gericht op rechtvaardigheid en competitie (Delfos, 1999).

2.2.4 De psychosociale ontwikkeling

Volgens Van Beemen wordt onder de term pro sociaal gedrag verstaan: het leren van de sociale regels. Helpen, delen, steun geven en prijzen zijn voorbeelden van gedrag waarmee andermans belang gediend is. Pro sociaal gedrag wordt door de opvoeders gewaardeerd, maar los van die waardering zien we al op jonge leeftijd veel spontaan pro sociaal gedrag, zoals helpen, troosten, samenwerken en delen. Pro sociaal gedrag zou grofweg als de tegenhanger van agressief gedrag gezien kunnen worden.

Van Beemen zegt dat kinderen vanaf een maand of twintig actie beginnen te ondernemen om negatieve emoties te verminderen. De peuters bieden bijvoorbeeld speelgoed aan, reageren verbaal of bieden fysiek steun door zachtjes aanraken en vasthouden. Over het algemeen wordt aangenomen dat pro sociaal gedrag met de leeftijd toeneemt. Zodra echter pro sociaal gedrag het individu een gunstiger resultaat oplevert dan gedrag dat primair op eigenbelang gericht is, is er sprake van een duidelijk leeftijdsverschil. Het cognitieve aspect gaat dan een grotere rol spelen. Oudere kinderen beseffen veel meer dan jongere kinderen dat samenwerken tot een gunstiger eindresultaat kan leiden dan individuele inspanning.

Van Beemen zegt dat prosociaal gedrag vrijwel altijd wordt beloond. Prosociaal gedrag in de vorm van hulp wordt 'beloond' door degene die geholpen wordt, in de vorm van dankbaarheid en door derden via waardering. Ouders prijzen hun kind als zij speel- en snoepgoed delen, elkaar helpen en steunen, als daar reden toe is, en meeleven met de pijn en angst van de ander. Het achterwege blijven van waardering heeft een negatieve invloed op prosociaal gedrag.

Imitatie is een belangrijk mechanisme dat prosociaal gedrag kan bevorderen, zowel direct via ouders en leeftijdgenoten als indirect via de media. Prosociaal gedrag wordt vaak door modelgedrag uitgelokt. Zeker als het model een gewaardeerd en gerespecteerd persoon is en als het model voor zijn gedrag wordt beloond, zal dit bij de waarnemer prosociaal gedrag bevorderen.

Communicatie is een belangrijk middel om het belang en de wenselijkheid van prosociaal gedrag op kinderen over te brengen. Kinderen zullen vooral door hun ouders aangemoedigd worden zich prosociaal te gedragen. In het dagelijkse leven doen zich talloze situaties voor waarin een beroep op de hulpvaardigheid van het kind gedaan wordt. Prosociaal gedrag geschiedt op basis van vrijwilligheid en niet om straf te vermijden. Hieraan kunnen we al zien dat prosociaal gedrag wel gestimuleerd maar nooit afgedwongen kan worden (Van Beemen, 2001).

Door voldoende kennis over de normale ontwikkeling van het kind, kan men kinderen met sociaal emotionele problemen observatief beter onderscheiden. Hieronder vindt u enkele problemen die vaak voorkomen bij het kind. Wat zijn de ervaringen van leerkrachten bij deze problemen en hoe moet men nu omgaan met dit gedrag?

2.3 Sociaal-emotionele problemen

Volgens de website www.edumax.nl/gedrag.html moet men sociaal-emotionele problemen niet verwarren met gedragsproblemen. Gedragsproblemen hebben te maken met sociaal ongewenst gedrag. Men spreekt bij gedragsproblemen ook wel van anti-sociale problemen. Bij sociaal-emotionele problemen is het individu zelf het "slachtoffer" van zijn/ haar problemen.

Sociaal-emotionele problemen op school zijn vooral:

- gepest worden
- faalangst
- een laag zelfvertrouwen
- een negatief zelfbeeld
- verdriet om een situatie (ruzie, verlies, rouw e.d.)
- stil, gesloten of teruggetrokken zijn
- sociaal isolement
- sociale angst
- te lage assertiviteit
- onvoldoende weerbaarheid
- niet genoeg zelfstandig zijn
- depressief
- gevolgen van fysieke, geestelijke en seksuele mishandeling door thuis of omgeving
- te laag empathisch vermogen: zich niet of onvoldoende in het doen, denken en voelen van anderen in kunnen leven.

- te weinig "zelfreflectie": niet of onvoldoende in staat zijn om het eigen doen, denken en voelen kritisch te bekijken (edumax).

Leerkrachten op een basisschool hebben dagelijks met het gedrag te maken wat voortkomt uit deze problemen. De kinderen in de klas lopen tegen de problemen aan of uit deze. Alle kinderen hebben belang bij het ontwikkelen van sociale vaardigheden en een stabiele emotionele ontwikkeling. Hierbij is het van belang dat de kinderen positieve aandacht krijgen met het oog op het ontwikkelen van zelfvertrouwen.

Dat een positieve benadering belangrijk is, blijkt ook uit de praktijk. Het is steeds belangrijk om altijd het positieve in het kind te belonen en te benadrukken. Naar mijn ervaring werkt dit veel beter dan altijd maar straf en negatieve aandacht geven.

Kinderen kunnen ook negatief gedrag gaan vertonen dat voortkomt uit sociaal-emotionele problemen. Bijvoorbeeld wanneer een kind een te laag empathisch vermogen heeft, houdt het geen rekening met de gevoelens en wensen van een ander waardoor het zich egoïstisch kan gaan gedragen. Deze kinderen kunnen ordeverstoringen in de klas veroorzaken. Hierbij is het belangrijk dat kinderen die ongewenst gedrag vertonen, zoals het verstoren van de orde en rust in de klas, daarvoor geen positieve aandacht krijgen. Kinderen die van huis uit ander gedrag aanleren dan op school gewenst wordt, zijn op school moeilijk te beïnvloeden (SPSO).

"Volgens het project 'Als een vis in het water' (GGD Utrecht) ervaren leerkrachten soms dat de mogelijkheden om het gedrag van kinderen te beïnvloeden beperkt zijn, gelet op de grote invloed van het thuismilieu op het kind. De ouders op hun beurt kunnen de indruk hebben dat de belangrijkste sociale contacten van hun kind op school gevormd worden en dat de school hierin een belangrijke opvoedende taak heeft." (SPSO)

2.4 Conclusie

Als ergo vind ik het van belang om te weten vanwaar de problemen of beperkingen van het kind komen. Door de kennis van de normale ontwikkeling van het kind heb ik een beter beeld op de problemen tijdens deze ontwikkeling.

Zoals je kan lezen, vindt de oorsprong zich vaak in het thuismilieu of het willen nastreven van het gedrag van anderen. Voorbeeldfiguren zoals ouders, leeftijdsgenootjes, de media kunnen zorgen voor imitatie van al dan niet slechte gedragingen. Het is belangrijk dat het kind zijn eigen sociale ontwikkeling kan uitbouwen.

Tijdens mijn stage had ik zowel te maken met gedragsproblemen als sociaal-emotionele problemen. De kinderen konden vaak geen grenzen stellen. Regels begrijpen en zich daaraan houden is vaak moeilijk.

Dingen zoals schelden, ruzie maken, met zand gooien, klikken,... zijn voorbeelden die vaak voorkwamen. Maar ook sociaal isolement en een laag zelfbeeld kwamen naar voren bij enkele kinderen. Voor mijn eindwerkstage vond ik het ook van belang om de aanpak van straffen en belonen te bekijken. Ik geloof ook dat meer belonen en bekrachtigen van positief gedrag meer effect heeft dan telkens het negatief gedrag te bestraffen. Ik probeer dit ook te hanteren tijdens mijn stage.

3 ASPECTEN VAN SOCIALE EN EMOTIONELE ONTWIKKELING BIJ HET AANLEREN VAN SOCIALE VAARDIGHEDEN BINNEN HET BULO

Bij het aanbrengen van sociale vaardigheden, staan 4 aspecten centraal. Deze aspecten zitten verweven in de toepassing van de axenroos, die ik meer zal verduidelijken in hoofdstuk 4. De school probeert rekening te houden met deze aspecten.

3.1 Bewustwording: Bewustwording van zichzelf, het eigen lichaam en de anderen.

Vooraleer we kinderen de echte sociale vaardigheden kunnen aanleren, is het belangrijk dat zij zich bewust worden van zichzelf en de anderen. Een kleuter is nog enorm op zichzelf gericht en pas rond de leeftijd van vijf/zes jaar is een kind rijp om dit voor een stuk te doorbreken en zijn aandacht te richten op de buitenwereld. Daarnaast is het van het allergrootste belang dat zij zich ten volle 'bewust zijn van hun eigen lichaam', tot wat zij zelf in staat zijn, hoe de anderen hen ervaren en vooral dat zij ervaren dat zij invloed kunnen hebben op de anderen en dat de anderen ook veel invloed hebben op hen. Pas dan kunnen kinderen zich verder bewust worden van gevoelens en interacties.

3.2 Omgaan met gevoelens

Meestal vertrekken we vanuit de basisgevoelens boos, bang, blij en verdrietig. We proberen al doende samen met de kinderen te ontdekken hoe we ons voelen in bepaalde situaties, welke benamingen daarvoor allemaal bestaan (bijvoorbeeld: verdrietig, droevig, sip), dat er verschillende gradaties zijn in een bepaald gevoel (bijvoorbeeld: boos, woedend), en hoe wij (extreme) gevoelens kunnen uiten naar de buitenwereld toe (bijvoorbeeld wenen, stampvoeten).

Belangrijk is ook om te zoeken naar alternatieven voor kinderen die hun gevoelens niet openlijk kunnen of durven uiten. Hier kan een dagboek, een vertrouwenspersoon, een kindertelefoon,... erg belangrijk zijn. Later kunnen we ook stapje verder gaan door rond gevoelens als jaloezie, verlegenheid, verliefdheid, ... te werken. Hierbij is het belangrijk dat kinderen genoeg taal krijgen om hun gevoelens te uiten.

3.3 Zich inleven: zich inleven in de gevoelens van de andere

Daarbij moeten zij, naast de herkenning van de gevoelens, zich ook kunnen verplaatsen in de gedachtenwereld van de ander. Hierbij proberen we hun egocentrische houding te doorbreken. Zo kunnen we stilaan werken naar het leren aanvaarden van de andere in zijn 'anders zijn'.

3.4 Relatievormen: De verschillende relatievormen tussen mensen.

Het is belangrijk dat kinderen zien dat er verschillende vormen van interacties zijn tussen mensen. Zij moeten deze leren herkennen in hun eigen leven, maar ook bij de anderen. Op deze manier kunnen zij zich bewust worden van welke relatievorm bij hen domineert en welke zij angstvallig vermijden. We proberen op deze manier duidelijk te maken dat het ideaal is, als men zich vlot van de ene naar de andere vorm kan

begeven. Kinderen ontdekken ook op deze manier dat er een verschil is tussen hoe ik mezelf zie, hoe de anderen mij zien en hoe ik zou willen zijn. We leren hen zeker ook dat niet iedereen goed moet zijn in alle relatievormen.

Deze relatievormen kunnen als volgt worden onderverdeeld:

- 3.4.1 *Leiding nemen:*** Soms is het nodig dat wij zelf ergens de leiding nemen. Op de speelplaats neemt meestal dezelfde persoon de leiding over wat de groep zal doen. Eigenlijk kan iedereen dit doen. Het is alleen belangrijk dat je dit ook durft en op een goede manier doet.
- 3.4.2 *Volgen:*** Soms moeten wij kunnen gehoorzamen en is het goed om leiding te vragen en te aanvaarden van anderen. Ook om raad of advies vragen en die ook opvolgen, is iets wat we moeten leren.
- 3.4.3 *Neen zeggen:*** Het is gezond om soms 'neen' te kunnen zeggen, wanneer iemand iets vraagt wat men niet wil doen. Je hoeft niet alles te doen wat gevraagd wordt. Het is niet gemakkelijk om hierin een gezond evenwicht te vinden op school en thuis.
- 3.4.4 *Geheimhouden:*** Soms moeten wij informatie voor ons kunnen houden of een geheim bewaren. Het is ook niet altijd nodig dat je je overal laat kennen. Je mag best wat voor jezelf houden, tenminste als het niet gaat om dingen die je beter toch zegt tegen iemand die je vertrouwt.
- 3.4.5 *Genieten:*** Belangrijk is dat kinderen om aandacht, hulp of om andere dingen durven vragen. Nog beter is het, wanneer zij ook nog kunnen genieten van deze dingen, er dankbaar voor zijn en dit tonen.
- 3.4.6 *Wegkruipen:*** Iedereen heeft wel eens verdriet of is wel eens bang. Dit mogen wij ook aan de anderen tonen. Ook twijfelen en onzeker zijn, mag zeker. Soms wil je helemaal geen contact met de anderen en trek je je liever even alleen terug.
- 3.4.7 *Opkijken:*** Het is leuk, als wij iemand een complimentje kunnen geven. Anderen bewonderen en opkijken naar iemand kan ons helpen om toffe contacten te leggen met andere kinderen.
- 3.4.8 *Kritisch zijn:*** Je hoeft echter niet altijd akkoord te gaan met iemand. Wanneer je echt vindt dat iets fout is, durf dan ook kritiek te geven. Iemand op onjuistheden wijzen, kan en mag, wanneer je dit op een goede manier doet. Wees kritisch en neem niet alles zo maar aan. Zo mag je zeggen dat je niet akkoord bent met wat er gebeurd is, maar zoek dan ook mee naar een oplossing.
- 3.4.9 *Zorgen voor:*** Het is leuk om iemand zo maar te helpen. Een zorgzaam persoon heeft er plezier in om anderen te helpen en wil er niet steeds iets voor in de plaats.
- 3.4.10 *Zich tonen:*** Het is belangrijk dat iedereen zichzelf durft laten zien, met zijn goede maar ook met zijn minder goede kanten. Je mag best fier zijn over jezelf.

3.5 Conclusie

Al deze gedragingen kunnen we gaan aanleren door kinderen uit te dagen tot een nieuw soort gedrag in een veilige situatie, maar ook door zelf een complementair gedrag te stellen. Kinderen ondervinden dat elke vorm belangrijk kan zijn in bepaalde situaties en dat je niet hoeft te blijven steken in een vastgeroest patroon van gedragingen.

Om meer zicht te krijgen op enkele van deze vaardigheden en een gepaste aanbreng te zoeken voor de kinderen is de axenroos een interessant hulpmiddel.

4 DE AXENROOS

Omdat de school reeds bekend was met de methode van de axenroos, had ik besloten om deze te houden, zodat het voor de kinderen niet te verwarrend zou worden. De klasjes hadden reeds een kleine voorbereiding gehad op de axenroos van de leerkracht.

4.1 Inleiding: Sociale vaardigheden leren in de basisschool

Bart is een asociale jongen volgens zijn leraar, Geertrui is zeer moeilijk en Willem heeft geen problemen op sociaal vlak. Wat bedoelt een leraar die ons dat vertelt? Het is vaak gemakkelijker om te spreken over reken- en taalprestaties dan over het sociale, tenzij die leerling echt opvalt door sociaal probleemgedrag. Een rapport invullen met de cijfers op de 'leer'-vakken is meestal eenvoudiger dan iets schrijven over sociale vaardigheden.

De axenroos is een hulp bij het observeren van kinderen en bij het aanleren van sociale vaardigheden.

4.2 De axenroos

25 jaar geleden ontwierp F.Cuvelier de axenroos. Met de term "ax" bedoelt hij: het vermogen om zich op een bepaalde wijze relationeel te gedragen.

Op basis van jarenlange observatie en van verschillende taxonomiën kwam hij tot een ordening van de interacties die zich tussen mensen afspelen. Die uitwisselingen benadert hij vanuit drie invalshoeken:

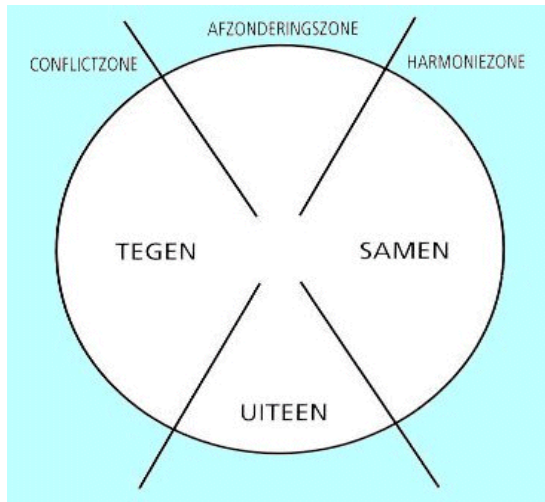
4.2.1 De relatiewijzen, dus de manier waarop de uitwisseling gebeurt. De axenroos omvat zes relatiewijzen: aanbieden, aannemen of vragen en geven, aanvechten, weerstaan, houden en lossen.

Erika komt naar school met een zak snoep. Tijdens de pauze biedt ze die aan aan haar klasgenootjes. Ze zou hem natuurlijk ook voor zichzelf kunnen houden. Rik neemt de aangeboden snoep aan en bedankt ervoor, maar Greta neemt hem niet aan, ze weigert omdat ze die snoep niet lust (weerstaan). Willeke twijfelt of zij die al dan niet zal aannemen (lossen). Pieter reageert nog anders. Zijn kritiek luidt: "snoepen is ongezond".

Figuur 1: De relatiewijzen

De uitwisseling is harmonisch wanneer de ene iets aanbiedt en de ander het aangeboden aanneemt of wanneer iemand iets vraagt en de ander hem het gevraagde geeft. Aanvechten en weerstaan horen daarentegen thuis in de conflictzone. Tenslotte is het ook mogelijk dat de partners zich in het houden en/of het lossen bevinden. Tussen hen ontstaat eerder een verwijdering dan een toenadering.

Figuur 2: drie zones

4.2.2 Datgene wat uitgewisseld wordt. In de axenroos spreken we van '**inzetten**'. Mensen wisselen niet alleen goederen uit, maar ook diensten, informatie, richtlijnen, iets persoonlijks en bijzijn.

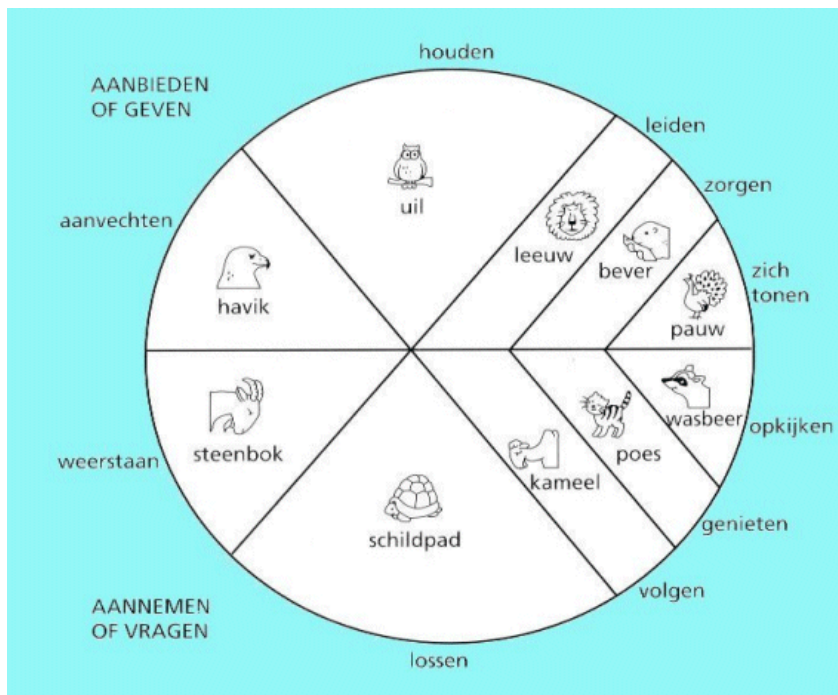
4.2.3 De communicatiekanalen. Woorden maar ook gebaren, lichaamstaal, intonatie spelen een belangrijke rol bij uitwisselingen. We weten allemaal dat een 'ja' op veel manieren uitgesproken kan worden en wel eens als een 'neen' gehoord wordt. Een gebalde vuist of een schouderklopje hebben soms meer effect dan een lang betoog.

Door de combinatie van die drie componenten krijgen de contacten (de gedragingen waardoor een mens effectief iets doet ten opzichte van een andere mens) een plaats op een plattegrond van menselijke relatiewijzen. De axenroos is de reductie van die interactiematrix. Voor kinderen van de basisschool herleiden we de axenroos tot tien axen. Elke ax stellen we met een diersymbool voor, zodat zeer jonge kinderen inzicht kunnen krijgen in de tien axen.

4.3 De tien axen:

4.3.1 Zich presenteren (de pauw): persoon en bijzijn aanbieden. Tijdens een kringgesprek vertelt Mieke over haar hobby's en haar vakantieplannen. David is iemand die gemakkelijk naar anderen toestapt en contacten legt.

- 4.3.2 Opkijken, waarderen (de wasbeer):** persoon en bijzijn aannemen. Wannas spreekt met veel lof over zijn opa. Marleen nodigt regelmatig vriendinnetjes thuis uit.
- 4.3.3 Zorgen (de bever):** diensten en goederen aanbieden. Op het einde van een les beeldopvoeding helpt Anneleen spontaan bij het opruimen. Toon zou eerder teveel weggeven, de leerkracht moet hem af en toe een beetje afremmen.
- 4.3.4 Genieten (de poes):** goederen en diensten aannemen of vragen. Petra laat zich graag helpen en knuffelen. Wanneer Pol een geschenkje krijgt, geniet hij er zichtbaar van. Jurgen vraagt spontaan hulp, als hij iets niet kan.
- 4.3.5 Leiden (de leeuw):** richtlijnen en informatie aanbieden. Nadine is sterk in wiskunde, ze geeft vaak uitleg aan wie een opdracht niet begrijpt. Herman neemt de leiding bij een groepsopdracht. Bert is eerder te bezig.
- 4.3.6 Volgen (de kameel):** richtlijnen en informatie aannemen of vragen. Carl is een gehoorzame jongen, hij doet zijn best om elke opdracht plichtsgetrouw uit te voeren. Eveline stelt regelmatig vragen tijdens een les wereldoriëntatie.
- 4.3.7 Houden (de uil):** bijzijn, persoon, diensten, goederen, richtlijnen en /of informatie houden. Els speelt graag alleen. Jan kan heel goed een geheim bewaren. Tim vertelt niets over zijn familie.
- 4.3.8 Lossen (de schildpad):** bijzijn, persoon, diensten, goederen, richtlijnen en/of informatie lossen. Leen laat zich soms pesten. In plaats van zich te verdedigen begint ze te huilen. Kristien haakt af, wanneer een lesinhoud haar niet langer boeit.
- 4.3.9 Aanvechten (de havik):** bijzijn, persoon, diensten, goederen, richtlijnen en/of informatie aanvechten. Katrien wijst op een fout op het bord. Karel geeft Monica een duw: hij wil ook een plaats in de kring.
- 4.3.10 Weerstaan (steenbok):** bijzijn, persoon, goederen, diensten, informatie en/of richtlijnen weerstaan (zich verdedigen). Vicky laat niet toe dat Kristof haar een kus geeft. Anthony weigert een huistaak te maken.

Figuur 3: kindersymbolen axenroos

(Cuvulier, F.)

4.4 De axenroos als werkinstrument voor observatie

Ik heb de kinderen vooral geobserveerd. Soms zie je de gedragingen uit de axenroos werkelijk naar voren komen bij de kinderen. Ik heb sommige kinderen individueel opzettelijk geconfronteerd door een voorbeeld aan te halen van het moeilijk gedrag en te vergelijken met het besproken dier. Ik maakte het kind zo duidelijk welk de gevolgen of problemen konden zijn van het gedrag en dat de bijhorende vaardigheid toch wel belangrijk was voor hem of voor haar.

4.5 Conclusie:

De klasjes hadden reeds een kleine voorbereiding op de axenroos. Ik heb deze nog wat verder uitgebreid. Ik heb in het algemeen vooral de nadruk gelegd op de probleemstellingen in verband met een ax en de aanpak hiervan. Ik heb geprobeerd het dier uit de kindersymbolen wel even te betrekken, zodat ze bij elk gedrag een goed beeld konden vormen. Verder probeerde ik vooral de gedragingen in moeilijke situaties duidelijk te maken bij het kind door telkens de link te leggen naar het dagelijkse leven.

5 VERWERKING

Ik ben mijn eindwerk gestart met het opstellen van een enquête voor de leerkrachten en personeelsleden van Tongelsbos. Met deze enquête wou ik graag te weten komen welke 9 vaardigheden zij het belangrijkste vonden voor de kinderen op deze school. Zo kon ik zinvol te werk gaan met oefenvormen om deze vaardigheden te trainen die zowel op school als in de thuissituatie belangrijk zijn.

5.1 Opstellen enquête

Als resultaat van de enquête zijn dit de meest interessante vaardigheden voor de leerlingen in het Tongelsbos:

- Zelfstandig zijn (**pauw**)
- Respecteren (**wasbeer**)
- Samenwerken (**bever**)
- Gevoelens verwoorden (**poes**)
- Luisteren (**kameel**)
- Afsraken maken (**leeuw**)
- Ongelijk of onmacht toegeven (**schildpad**)
- Opkomen, jezelf verdedigen (**steenbok**)
- Problemen oplossen (**havik**)

Zoals u ziet, heb ik deze vaardigheden nadien gekoppeld aan de dieren van de axenroos. Enkel de uil wordt in mijn eindwerk niet behandeld.

Ik vind de dieren van de axenroos een goed hulpmiddel, op het niveau van de kinderen. Het kind leert de kenmerken van het dier en krijgt meer inzicht in de bijhorende vaardigheden. Het zal vervolgens makkelijker zijn om daarna de link te leggen tussen het dier en zichzelf. Het kind ontdekt dat hij/zij deze vaardigheden op een bepaalde manier ook beschikt of zou moeten beschikken.

Vanuit dit beginstandpunt ben ik op zoek gegaan naar mogelijke oefenvormen en oefeningen om de vaardigheden aan te brengen.

5.2 Opstellen activiteiten

Uiteindelijk heb ik gekozen voor een introductie van de vaardigheid, een bewegingsles, een gezelschapsspel en werkblaadjes. Elk van deze manieren hebben hun vaste uur in de week. Door wat opzoekwerk, knutselwerk en eigen creativiteit heb ik een samenraapsel van leuke oefeningen op sociale vaardigheden samengesteld. U kan deze vinden onder bijlagen 6.2–6.5, als u ze eens wil bekijken.

5.3 Uitvoering

Alles is eigenlijk vrij vlot verlopen. Ik probeerde, voor mijn stage van start ging, het meest voorbereidende werk reeds klaar te hebben.

Grote aanpassingen moesten dus niet meer gebeuren tijdens de stage. Het waren vooral dingen zoals kopiëren, printen, knippen,...

Ik kon mijn aandacht dus ook richten op de verdere ergowerking in de school. Bijna elke schooldag zijn de vooropgestelde activiteiten i.v.m mijn eindwerk uitgevoerd. Het kwam wel eens voor dat de leerkracht een andere stagiaire had op mijn lesmoment, waardoor ik soms flexibel moest zijn om een les te laten vallen of te combineren in de volgende les. Voor mezelf was het telkens fijn om weer een uurtje voor de klas te staan. Omdat er om de week van klas werd gewisseld, denk ik niet dat de lessen te zwaar waren voor de kinderen.

Het gezelschapsspel dat ik had gemaakt, kon wel niet elke week worden gedaan, omdat de klasjes om de week zwemmen waren of er kwam iets tussen, waardoor het spel naar mijn mening te weinig kon gespeeld worden.

Dit vond ik wel jammer, omdat het spel iets was dat de kinderen graag deden, en waardoor ze verschillende vaardigheden konden oefenen door de opdrachtjes goed uit te voeren. Verder vond ik de activiteiten wel haalbaar voor deze doelgroep.

Hieronder ziet u mijn weekprogramma waarin ik ook observaties aanhaal die ik opmerkte tijdens de lessen.

Programma:

- WEEK 1: *Zelfstandig zijn*

Pauw: zich als persoon present stellen, laten zien wat hij/ zij zelf kan

OBSERVATIE:

Kinderen voelen zich vaak minder sterk, wanneer ze voor een groep komen te staan. Ze vinden het wel fijn om positieve dingen over zichzelf te vertellen.

VB: Jef frukt aan zijn trui en trekt zijn mouwen over zijn handen, wanneer hij over zijn hobby mag vertellen voor gans de klas.

- WEEK 2: *Respect*

Wasbeer: complimentjes geven, opkijken naar, waarderen

OBSERVATIE:

Anderen respecteren, materiaal respecteren, anderen bedanken lijkt voor deze kinderen moeizaam te zijn.

VB: Bjorn kon niets verzinnen om zijn juf te bedanken.

- WEEK 3:

Samenwerken/Samenspelen

Bever: elkaar helpen, zorgen voor, schenken

OBSERVATIE:

Sommige kinderen komen voor elkaar op en helpen elkaar. Toch komt het vaak voor dat, wanneer er samengewerkt moet worden, vaak conflicten ontstaan. Ze willen hun gelijk halen, kunnen niet toegeven, kunnen geen materiaal delen.

VB: Loes wil net het rode potlood dat Eveline heeft en neemt het af.

- WEEK 4:

Gevoelens:

Poes: vooral genietend: bedanken, laten behelpen, aanvaarden, vragen.

(blij, verliefd, gelukkig)

Soms ook kwaad. (agressief, boos, woede, verdriet)

OBSERVATIE:

De kinderen kennen goed het verschil tussen de gevoelens. Ik merkte dat het probleem vaak zit in het omgaan met deze gevoelens. Kinderen stellen gedragingen naar hoe men zich voelt.

VB: Jan is boos en gaat in de tegenaanval door te stampen.

- WEEK 5:

Luisteren

Kameel: beluisteren, gehoorzamen, belangstelling, interesse tonen, waarnemen

OBSERVATIE:

De kinderen zijn vaak afwezig en niet bij de les. Soms zijn ze aan het prullen, praten met hun buurman, kijken naar buiten,... en weten uiteindelijk niet wat er is gezegd. De kinderen werden geconfronteerd met eigen luistergedrag op video. Ik merkte aan hun reactie dat ze dit tijdens een les zelf niet door hebben.

VB: Roel hing op zijn stoel en staarde in het rond, terwijl Stefanie voor de klas aan het praten was.

- WEEK 6:

Afspraken maken

Leeuw: opdracht geven, goede raad geven, voorstellen, regels uitvaardigen

OBSERVATIE:

De kinderen kregen afspraken mee naar huis voor het weekend. Bij de evaluatie merkte ik dat ongeveer de helft van de klas niet alle afspraken was nagekomen.

VB: Bart heeft zijn mama niet geholpen met het dekken van de tafel.

- WEEK 7:

Ongelijk/onmacht

Schildpad: zich terugtrekken, excuseren, ondergaan, lossen

OBSERVATIE:

De kinderen geven niet vaak hun ongelijk toe. Tijdens het oefenen op deze vaardigheid lukte het wel om zich soms eens zwakker op te stellen, omdat hun duidelijk werd gemaakt dat dit soms wel noodzakelijk is in bepaalde situaties.

VB: Frans wil niet toegeven dat hij het latje van Fien heeft stuk gemaakt.

- WEEK 8:

Opkomen, jezelf verdedigen, IK

Steenbok: weerstaan, verdedigen, neen zeggen

OBSERVATIE:

Ik merkte dat hier zwakke en verlegen kinderen het meeste problemen aan ondervinden. Voor het grootste aantal van de kinderen lukte dit wel vrij goed, vond ik. Uit angst kunnen bepaalde kinderen moeilijk opkomen voor zichzelf. Ik vond dit meer uitgesproken bij type 1 dan bij type 8 leerlingen.

VB: Aan Griet werd gevraagd om op het klimrek te klimmen. Griet heeft hoogtevrees en durfde dit eigenlijk niet. Toch heeft ze het gedaan, omdat ze dacht dat de andere kinderen haar zouden uitlachen.

- WEEK 9:

Problemen

Havik: problemen onderzoeken, aanvechten, oplossen, kritisch zijn

OBSERVATIE:

Ik ondervond dat kinderen zeer vaak problemen zelf niet weten aan te pakken en dit doorschuiven naar de juf of andere kinderen.

Tijdens de training oefende we enkele oplossingsmogelijkheden, maar die werden niet altijd toegepast na de les. Dat vond ik soms wel jammer.

VB: Elien gaat klikken bij de juf dat Jef haar heeft geduwd.

5.4 conclusies

Ik heb gemerkt dat een combinatie van de gebruikte werkvormen ideaal is om de motivatie en de leergierigheid van het kind hoog te houden.

Ik vind het wel belangrijk dat er tijdens en vooral na een les tijd wordt gemaakt om vragen vanuit de kinderen te beantwoorden maar ook om als begeleider de kinderen te bevragen. Door deze besprekingen of evaluaties kan je achterhalen of het kind de boodschappen begrijpt. Deze besprekingen kunnen gebeuren na elke les of in het begin van de volgende les. Vooral na een bewegingsles vond ik dit echt noodzakelijk.

Sommige kinderen denken dat je een spelletje aan het spelen bent, maar zijn te druk bezig om naar de achterliggende informatie te luisteren. Zonder bespreking waarom we al deze spelletjes en bewegingsoefeningen doen, vind ik dit een overbodige werkvorm. Tijdens de bewegingsles kwamen regelmatig rollenspelen voor. Ik merkte dat het kind de situaties goed kon plaatsen. Verbaliteit voor een groep of in een geforceerde situatie blijft moeilijk voor deze kinderen. De kinderen hadden het soms moeilijk om zich in te leven in een bepaalde rol. Hooguit twee of drie zinnestukjes en het rollenspel was beëindigd. Wanneer er wel meer werd gesproken, kwam veel kinderlijke fantasie op de voorgrond te staan. Zelf kunnen de kinderen het verschil tussen een goede en foute situatie perfect aanhalen.

De introductie en de pictogrammen vond ik belangrijk als kennismaking met de vaardigheid en het dier. Er zijn vervolgens maar enkele termen meer nodig om te laten merken aan het kind waarover het gaat. Bijvoorbeeld: wasbeer- respect- duim omhoog. Verder heb ik wel gemerkt dat de introductie en de werkblaadjes eventueel samengenomen kunnen worden, indien er in de toekomst minder beschikbare tijd voor handen is.

De werkblaadjes die ik had samengesteld voor de kinderen waren een beetje te moeilijk. Omdat de kinderen nog niet veel konden schrijven, heb ik dit proberen op te lossen door hetzelfde te doen, maar dan te laten tekenen in plaats van schrijven. Tijdens een les als werkblaadjes of de introductieles is het belangrijk om het kind afwisseling te bieden. Dit heb ik gedaan door bijvoorbeeld een verhaaltje, een gedichtje te betrekken, waarbij ze allen even in de zithoek konden gaan zitten. Daarbij is een verhaaltje ook een voorstelling waaruit kinderen gemakkelijk iets onthouden. Ook een klein knutselwerkje rond de vaardigheid van de week was zeker mogelijk.

Het gezelschapsspel is ook goed aangeslagen bij de kinderen en de leerkrachten. Het spel bevat doeopdrachten en babbelopdrachten, waarmee de kinderen telkens in contact komen met sociale vaardigheden. Een klein nadeel was misschien dat men de opdrachten om de beurt moest uitvoeren, waardoor er in een grote klas soms ongeduld ontstaat. Het spel spelen in kleinere groepjes van bijvoorbeeld vijf personen zou voor deze kinderen misschien beter zijn. Een spel spelen is iets wat kinderen graag doen, het kan dan ook gebruikt worden als beloning voor hun goede werk.

Ik denk dat het een goede manier was om de axenroos als leidraad te gebruiken in mijn lessen. Telkens stond een dier en een gedrag centraal. Kinderen houden meestal van dieren, wat de les interessanter kan maken voor het kind. Een voorstelling en beeldmateriaal is belangrijk voor de kinderen. Om de vaardigheid bij zichzelf te observeren kon het kind zich verplaatsen in het karakter van het dier.

Bij het evalueren van de 9 weken merkte ik dat de combinatie werkvormen de kinderen heeft aangesproken. Ze vonden het 4 leuke manieren om uit te leren.

De afwisseling van de werkvormen hield hun motivatie hoog. Het kind leert zo ook de vaardigheden bekijken vanuit verschillende standpunten en opzichten.

Het werken in groep is soms vermoeiend, maar ik vind dit persoonlijk de beste manier. Wanneer er individueel zou gewerkt worden, vallen vele omgevingsfactoren weg, waardoor ook vele vaardigheden niet meer aan bod komen. Sociaal vaardig zijn gaat nu eenmaal vaak om ik en de anderen. Ik heb dan ook vooral individueel geobserveerd in groep.

Een objectieve observatie van de vaardigheden zit er niet in, omdat het kind de kennis of de vaardigheden nog niet zelfstandig kan overbrengen naar het dagelijkse leven. Het gedrag is enkel zichtbaar in de les bij verbale begeleiding. Ik vond het jammer om te zien dat de kinderen mijn lessen begrepen maar, dat zodra de les gedaan was, er geen rekening meer gehouden werd met de vaardigheden.

Men denkt niet meer na over de juiste uitgangshoudingen die werden getoond in de lessen.

BESLUIT

Doordat het initiatief vanuit de school kwam, is er ook gezegd geweest om deze uitwerking in de toekomst te laten gebruiken door de kinesisten of de leerkrachten. Dit zou dan wel gaan over een langere periode.

Ik denk dat elke werkvorm op zijn manier sociale vaardigheden kan bijbrengen aan de kinderen. De combinatie zorgt dan weer voor een grotere motivatie en leergierigheid. Ook bied deze de mogelijkheid om een bredere kijk op de vaardigheden te ontwikkelen.

Het gezelschapsspel wordt nog vaak verder gebruikt in bepaalde klassen. Ook de andere lessen uit mijn combinatie werkvormen wil men verder gebruiken volgend schooljaar. Ik heb dan ook een totaalpakket samengesteld voor de school. Er kan natuurlijk rekening gehouden worden met de conclusies die ik hierboven heb vermeld. Ik weet dat er in een lagere school vaak te weinig uren beschikbaar zijn voor extra activiteiten buiten het lessenpakket. Misschien kan er naar volgend jaar toe bij het opstellen van de lessenrooster toch één uurtje per week vrij gehouden worden om te werken op sociale vaardigheden. Ik zou het interessant vinden om het spel standaard één keer in de week uit te laten voeren. De andere werkvormen kunnen dan doorheen het jaar worden aangebracht.

Een belangrijk item dat toch wel bijna overal terugkomt, zijn de gevoelens en de gedachten van het kind. Wanneer ik werkte rond gevoelens, heb ik "de doos vol gevoelens" even gebruikt. Deze doos was van de school zelf, maar ze stond ergens hoog op de kast in het lerarenlokaal. Ik zou aanraden om deze doos eens te gebruiken bij de kleinste kinderen. Zo kan de kennis van gevoelens en de gedragingen van de kinderen tijdens het werken met deze inhoud geobserveerd worden. Langzaam kan het kind misschien leren hierover te praten en hierover na te denken. Niet enkel de gevoelens van het kind zelf zijn dan belangrijk, maar ook hoe anderen zich voelen.

Verder zou ik willen meegeven om veel te evalueren en te bespreken met de kinderen. Zo heeft het kind een betere kijk op zichzelf en weet wat er van hem/haar wordt verwacht. Als begeleiding zie je langs deze weg of het kind mee is, wat het kind er zelf van vindt en of je je doel hebt bereikt.

Wanneer de stage ten einde liep, had ik soms het gevoel dat ik maar half werk had geleverd. Door om de week te wisselen van klas zijn niet alle vaardigheden voor de kinderen aan bod gekomen. Omdat vele vaardigheden soms in elkaar zitten geweven, zou ik daarom aangeven om het totaalpakket te gebruiken bij één klas.

LITERATUURLIJST

Axenroos:

CUVELIER, F. (1976). De stad van axen. Kapellen, uitg. Pelckmans, (11de druk).

CUVELIER, F., VAN STEEN DEBUE, A. & NAERT, W & ORROI, G. (2001). Sociaal vaardig, lieve deugd: Gids voor de basisschool. Brugge, Die Keure, 167p, (2de druk).

CUVELIER, F. (1998). Omgaan met zichzelf en met elkaar. Leuven, Garant.

VANDEBUSSCHE E., KOG M. & DEPONDT L. (1994). Een procesgericht kindvolgsysteem. Leuven, CEGO.

VAN STEEN DEBUE A. & VAN AVONDT E. (1998). Daar kies ik voor: Zelfstandigheid, differentiatie en verbondenheid in de basisschool. Leuven, Acco. (2de druk).

Ontwikkeling:

HOMMINGA, SJ. & BRAKENHOFF, J. (1987). Beknopte ontwikkelingspsychologie. Groningen, Wolters/Noordhoff. 326 pp/ pp.

DELFOOS.M.F. (1997). The developmental damage to children as a result of the violation of their rights.

Gevonden op 7 december 2007 op het internet:

<http://home.wanadoo.nl/mfdelfos>

VAN BEEMEN, L. (2001). Ontwikkelingspsychologie. Paperback, Wolters-Noordhoff. (2de druk).

Sociaal emotionele problemen:

Edumax. (2007). Gedragsproblemen en sociaal-emotionele problemen.

Gevonden op 7 december 2007 op het internet:

www.edumax.nl/gedrag.html

Opleiding SPSO: Stichting psychosociale opleidingen Utrecht. (2006). Scriptie over sociale vaardigheidstraining en persoonlijke groei bij kinderen in het speciaal onderwijs.

Gevonden op 8 december 2007 op het internet:

<http://members.lycos.nl/socialevaardigheden/id24.htm>

Sova-training:

JANSSEN, H. en BOREEL, A. (2000). Geen watjes, geen schatjes. S.L.

COLLOT D'ESCURY-KOENINGS, A., Snaterse, T., & Mackaay-Cramer E. (2001) Socialevaardigheidstrainingen voor kinderen: Indicaties, effecten, knelpunten. Harcourt, Amsterdam.

Anderen:

Relatiestudio. (2006). Centrum voor relationele en sociale competenties.

Gevonden op 5 oktober 2007 op het internet:

<http://www.relatiestudio.be>

Relatie-studio: Jongeren. (2006). Basiscursus: De bejegeningmethode en Axenroos. Gent, 34p.

Kool J, (2000) Ho, tot hier en niet verder, training in sociale weerbaarheid voor kinderen van 7 tot 12 jaar. Acco Leuven/ Leusden.

Eindwerk :

Celis Sara. (2006). Sociale vaardigheden bij jongeren met complexe problemen. KHK.

Nuyens Annick. (2007). De effectiviteit van de zelfinstructiemethode van meichenbaum: begeleiding van kinderen met werkhoudingsproblemen. KHK.

6 BIJLAGE

6.1 Buitengewoon Basisonderwijs: ontwikkelingsdoelen sociaal emotionele ontwikkeling

6.1.1 Type 1

6.1.1.1 Dynamische affectieve ontwikkeling

Zelfwaardering

- 1 De leerling heeft zicht op wat hij zelf al kan
- 2 De leerling leert omgaan met regelmatig terugkerende gevoelens van onmacht
- 3 De leerling ziet zijn beperkingen en wil zich inzetten om ze te verbeteren
- 4 De leerling is zich bewust van zijn eigenheid als individu.
- 5 De leerling waardeert bepaalde veranderingen die hij bij zichzelf vaststelt als een vooruitgang.
- 6 De leerling kiest onder begeleiding werkpunten om zijn zelfontplooiing te bevorderen.
- 7 De leerling weet welke zijn aandeel is, zowel in zijn successen als zijn mislukkingen
- 8 De leerling vertoont voldoende zelfvertrouwen om te leren

Motivatie

- 9 De leerling heeft zicht op de zin van aangeboden taken
- 10 De leerling neemt verantwoordelijkheid op voor zijn gedrag
- 11 De leerling staat open voor uitdagingen en heeft zin voor initiatief
- 12 De leerling heeft een houding van openheid om van anderen te leren

Zelfcontrole

- 13 De leerling legt een verband tussen situaties, gedachten en gevoelens
- 14 De leerling herkent situaties als "gevaarlijk", omdat ze hinderlijke of moeilijk controleerbare gevoelens oproepen of kunnen leiden tot oncontroleerbaar gedrag
- 15 De leerling uit zijn gevoelens op een voor hemzelf en zijn omgeving aanvaardbare wijze

Sociale cognitie

- 16 De leerling herkent bij zichzelf positieve en negatieve emoties en basisgevoelens.
- 17 De leerling legt het verband tussen gevoelens, bijhorende gedachten en aansluitend gedrag.
- 18 De leerling herkent gevoelens bij de ander en let daarbij op diens lichaamstaal.
- 19 De leerling leert rekening houden met de gedachten, wensen of gevoelens van een ander.
- 20 De leerling beschrijft wat hij voelt en doet in een concrete situatie en weet dat zowel zijn gedrag als zijn gevoelens situatiegebonden zijn.
- 21 De leerling geeft aan hoe gedachten, gevoelens of intenties van verschillende personen in een sociale situatie met elkaar samenhangen.
- 22 De leerling kan in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen uitdrukken.
- 23 De leerling herkent en benoemt een sociaal probleem
- 24 De leerling zoekt naar de mogelijke oorzaken van een sociaal probleem

- 25 De leerling overweegt mogelijk oplossingen voor een sociaal probleem en weegt bijhorende consequenties af.
- 26 De leerling volgt een plan om een niet direct bereikbaar doel in het sociale domein te realiseren.

6.1.1.2 Sociale vaardigheden en competentie

Ik en de ander

- 27 De leerling leeft mee met gevoelens van anderen en laat dit blijken
- 28 De leerling houdt er rekening mee dat mensen kunnen veranderen
- 29 De leerling laat blijken dat hij op een onbevangen en respectvolle wijze rekening houdt met en omgaat met leeftijdsgenoten.
- 30 De leerling komt op voor leeftijdsgenoten
- 31 De leerling houdt er rekening mee dat conflicten ontstaan door tegengestelde wensen, opvattingen en gevoelens.
- 32 De leerling zoekt bij een conflict een geweldloze oplossing die voor beide partijen aanvaardbaar is.

Ik en de anderen: relatiewijzen

- 33 De leerling begroet een ander op gepaste wijze.
- 34 De leerling vraagt iets op gepaste wijze.
- 35 De leerling luistert naar de boodschap van een ander.
- 36 De leerling gaat naar anderen toe, legt contact en slaat een praatje.
- 37 De leerling verwoordt een eigen mening.
- 38 De leerling neemt het woord in een groepsgesprek.
- 39 De leerling stelt zich discreet op.
- 40 De leerling geeft de andere de kans en de ruimte om te zijn zoals hij is.
- 41 De leerling uit zijn waardering.
- 42 De leerling staat een ander in moeilijkheden bij.
- 43 De leerling brengt zorg op voor iets of iemand anders.
- 44 De leerling vraagt hulp en laat zich helpen.
- 45 De leerling laat op passende wijze afkeuring blijken bij onrechtvaardige situaties.
- 46 De leerling denkt kritisch na over bepaalde maatschappelijke toestanden.
- 47 De leerling beluistert kritiek, gaat na of die terecht is of niet, en aanvaardt desgevallend die kritiek.
- 48 De leerling verontschuldigt zich na een begane fout of misstap.
- 49 De leerling zoekt hoe hij aangerichte schade of aangedaan verdriet kan herstellen.
- 50 De leerling aanvaardt een sanctie na een begane fout of misstap.

Ik en de anderen: gespreksconventies

- 51 De leerling geeft in een gesprek aan dat hijzelf aan het woord wil komen
- 52 De leerling spreekt in een gesprek duidelijk hoorbaar en met een zekere expressiviteit.
- 53 De leerling haakt in een gesprek in op wat de andere gezegd heeft in plaats van "zijn eigen verhaal" verder te zetten.
- 54 De leerling geeft de andere de ruimte om zich te uiten en is tolerant tegenover een andere mening.
- 55 De leerling stemt zijn verbale en non-verbale uitingen op elkaar af.
- 56 De leerling let in een gesprek zowel op de verbale als niet-verbale uitingen van de ander en betreft ze op elkaar.
- 57 De leerling heeft respect voor uitingen van leeftijdsgenoten uit een andere cultuur.
- 58 De leerling rondt een gesprek passend af.

Ik en de anderen: leven en samenwerken in groep

- 59 De leerling kent en begrijpt omgangsvormen, leefregels en afspraken die van belang zijn voor het samenleven in een groep.
- 60 De leerling leert samenwerken met anderen.
- 61 De leerling spreekt regels en een taakverdeling af met het oog op een vlotte groepswerking
- 62 De leerling komt in groep gemaakte afspraken na.
- 63 De leerling voelt zich mede verantwoordelijk voor de groep en voor wat er in de groep gebeurt.
- 64 De leerling werkt samen met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

6.1.2 Type 8

6.1.2.1 Dynamisch affectieve ontwikkeling

Zelfwaardering

- 1 De leerling weet wat hij zelf al kan en wat nog niet.
- 2 De leerling leert omgaan met regelmatig terugkerende gevoelens van onmacht.
- 3 De leerling ziet zijn beperkingen en wil zich inzetten om ze te verbeteren.
- 4 De leerling aanvaardt zijn fouten en zoekt naar de oorzaak zonder het geheel als een mislukking te beleven.
- 5 De leerling is zich bewust van zijn eigenheid als individu.
- 6 De leerling waardeert bepaalde veranderingen die hij bij zichzelf vaststelt als een vooruitgang.
- 7 De leerling kiest werkpunten om zijn zelfontplooiing te bevorderen.

Motivatie

- 8 De leerling zoekt zelf de zin van aangeboden taken.
- 9 De leerling neemt verantwoordelijkheid op voor zijn gedrag.
- 10 De leerling is intrinsiek gemotiveerd, leergierig en leerbereid.
- 11 De leerling kiest voor zichzelf haalbare doelen en staat daarbij open voor uitdagingen en zin voor initiatief.
- 12 De leerling reageert adequaat op mislukkingen en successen.

Zelfcontrole

- 13 De leerling onderkent al dan niet causaal verband tussen situaties, gedachten en gevoelens en handelt ernaar.
- 14 De leerling herkent situaties als "gevaarlijk", omdat ze hinderlijke of moeilijk controleerbare gevoelens oproepen.
- 15 De leerling uit zijn gevoelens op een voor hemzelf en zijn omgeving aanvaardbare wijze.

6.1.2.2 Sociale cognitie

Kennis van gevoelens, gedachten, wensen en intenties van zichzelf en de ander ("theory of mind") en perspectiefneming

- 16 De leerling herkent en benoemt bij zichzelf positieve en negatieve emoties en de basisgevoelens.
- 17 De leerling herkent en herinnert zich bepaalde behoeften, verlangens, gedachten, bedoelingen en gevoelsuitdrukkingen.
- 18 De leerling uit positieve en negatieve emoties.
- 19 De leerling legt het verband tussen gevoelens, bijhorende gedachten en aansluitend gedrag.
- 20 De leerling herkent gevoelens bij de ander en let daarbij op diens lichaamstaal.
- 21 De leerling houdt er rekening mee dat situatiebeleving kan verschillen van situatie tot situatie en van persoon tot persoon.
- 22 De leerling ziet verbanden tussen bepaalde behoeften / verlangens en bepaalde oplossingen.
- 23 De leerling verplaatst zich in de gevoelens, gedachten en wensen van een ander en houdt er rekening mee.
- 24 De leerling geeft aan hoe gedachten, gevoelens of intenties van verschillende personen in een sociale situatie met elkaar samenhangen.

Sociale probleemoplossing

- 25 De leerling identificeert en omschrijft een sociaal probleem en zoekt gericht naar oplossingen.
- 26 De leerling genereert mogelijke oplossingen, weegt bijbehorende consequenties af en kiest voor één van de oplossingen.
- 27 De leerling evalueert de oplossing.
- 28 De leerling is bereid tot het bedenken van mogelijke oplossingen bij interpersoonlijke problemen.
- 29 De leerling houdt rekening met mogelijke onderliggende motieven van gedragingen van anderen.

6.1.2.3 Sociale vaardigheden en competentie

Ik en de ander

- 30 De leerling komt op voor eigen wensen.
- 31 De leerling komt op voor eigen wensen op een sociaal aanvaardbare wijze.
- 32 De leerling gaat op een onbevangen en respectvolle wijze om met anderen.
- 33 De leerling komt op voor anderen.
- 34 De leerling zoekt bij een conflict een oplossing die voor beide partijen aanvaardbaar is.

Ik en de anderen: relatiewijzen

- 35 De leerling begroet een ander op gepaste wijze.
- 36 De leerling vraagt iets op gepaste wijze.
- 37 De leerling luistert naar de boodschap van een ander.
- 38 De leerling gaat naar anderen toe en legt contact.
- 39 De leerling vertelt spontaan iets over zichzelf.
- 40 De leerling verwoordt een eigen mening.
- 41 De leerling neemt het woord in een groepsgesprek.

- 42 De leerling laat op passende wijze afkeuring blijken bij onrechtvaardige situaties.
- 43 De leerling denkt kritisch na over bepaalde maatschappelijke toestanden.
- 44 De leerling zoekt na een gemaakte fout hoe hij aangerichte schade of aangedaan verdriet kan herstellen.
- 45 De leerling aanvaardt een sanctie na een begane fout of misstap.

Ik en de anderen: gespreksconventies

- 46 De leerling geeft in een gesprek aan dat hijzelf aan het woord wil komen.
- 47 De leerling spreekt in een gesprek duidelijk hoorbaar en met een zekere expressiviteit.
- 48 De leerling houdt in een gesprek rekening met de anderen.
- 49 De leerling stemt zijn verbale en non-verbale uitingen op elkaar af.
- 50 De leerling let in een gesprek zowel op de verbale als niet-verbale uitingen van de ander.
- 51 De leerling heeft respect voor communicatievormen uit een andere cultuur.
- 52 De leerling rondt een gesprek passend af.

Ik en de anderen: leven en samenwerken in groep

- 53 De leerling kent en begrijpt omgangsvormen, leefregels en afspraken die van belang zijn voor het samenleven in een groep.
- 54 De leerling maakt in concrete situaties afspraken en komt in groep gemaakte afspraken na.
- 55 De leerling voelt zich mede verantwoordelijk voor de groep en voor wat er in de groep gebeurt.

6.2 Voorstelling vaardigheden

WEEK 1

Kennen jullie de dieren al van de axenroos? De dieren zijn gekoppeld aan vaardigheden die jullie moeten beheersen om jezelf juist te gedragen in een bepaalde situatie.

De pauw:

Wat weten jullie al over de pauw en hoe ziet ze eruit?

Voorbeeld:

Els komt vooraan staan en vertelt wat ze allemaal zelf kan. Zij durft de aandacht op zich te trekken. Zij zegt met haar hele houding: 'Ik ben mezelf. Ik ben goed zoals ik ben en met wat ik kan, ook al heb ik nog veel te leren'.

Els is trots op zichzelf, zo trots als een pauw:

- Zijn jullie ook trots op jezelf?
- Waarin zijn jullie goed?
- Wat moet je nog leren? Waarin ben je nog niet zo goed?

Ik heb hier een blad papier. Teken hier jezelf en vertel eens aan de klas en de juf wie je bent en wat je hebt getekend...

Zelfstandigheid: Om pauw te zijn, en om te tonen wat je zelf kan is zelfstandigheid zeer belangrijk.

- Wat is zelfstandig zijn?
- Jullie hebben zonet bewezen dat jullie zelfstandig kunnen werken en jezelf kunnen voorstellen.
- Geef me nog eens voorbeelden van welke taken je op jou neemt waarbij niemand je helpt:
 - o Thuis: alleen huiswerk maken, tafel dekken,...
 - o School: iets wegbrengen, papieren rond delen, ...

Hoe kan je nu leren zelfstandig te zijn?

Kennen jullie de beertjes methode. We passen dit even toe op het voorbeeld:

Huiswerk maken (rekenen)

Fase 1 'Wat moet ik doen?'

De opdracht beluisteren - lezen - verwoorden - doewoorden herhalen/aanduiden
(*Een rekensom oplossen*)

Fase 2 'Hoe ga ik het doen?'

Nadenken over de opdracht - een systeem (eigen of aangeleerd) bedenken om de opdracht uit te voeren - ordenen van de stappen - klaarleggen van materiaal
(*hoe ga ik de oefening oplossen: Eerst zonder materiaal: Controle met materiaal?*)

Fase 3 'Ik doe mijn werk!'

Nauwkeurig stap voor stap werken - taak afmaken - ik gebruik de aangeboden hulpmiddeltjes
(*gebruik Blokjes, appels,... Wanneer eerste oefening af is dan pas volgende*)

Fase 4 'Ben ik klaar? Wat vind ik ervan?'

Stap voor stap nakijken - heb ik gedaan wat men vroeg? - ik controleer met bv een correctiesleutel - de hele taakoplossing kritisch leren beschouwen in functie van een latere, gelijkaardige opdracht
(*uitkomsten van de rekenoefeningen vergelijken met correctiesleutel*)

Ik stel mij even voor:

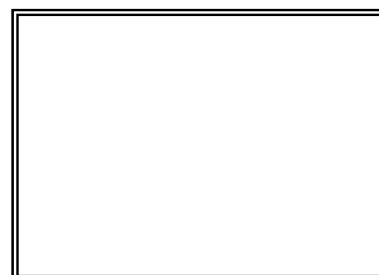
Teken jezelf hieronder, samen met je gezin. (Je broers, zussen, ouders)

Mijn naam is

Teken een taart met het aantal kaarsjes van je leeftijd op.

Teken hieronder één talent. (Waar ben je goed in)

Mijn duimafdruk:

WEEK 2

Vandaag is het de week van de wasbeer.

De wasbeer:

Wat weten jullie al over de wasbeer? Waar denken jullie aan? Brainstorm weergeven op bord

De wasbeer staat voor het respecteren en waarderen van anderen, materialen, regels,...

Een complimentje geven:

We gaan even naar de zithoek. Ik lees jullie even een verhaaltje voor. Luister goed ik stel nadien enkele vraagjes.

Verhaaltje: Een Pluim.

Vragen:

Er werden vele pluimen uitgedeeld in het verhaal. Weet je nog wie aan wie een pluim gaf in het verhaal?

Waarom werd de pluim gegeven?

Vind je het belangrijk om te weten als je iets goed hebt gedaan?

Vind je dat dit altijd moet met een pluim? Hoe kan dit nog anders? Welke woorden, gebaren? (knap zeg, dat is tof, goed gedaan, bravo, wauw, complimentje geven, schouderklopje geven, duim omhoog, applaus geven,..)

Doen jullie dit wel eens? Ik heb hier voor elk kind een pluim, geef je buurman eens een pluim en vertel hem waarom hij de pluim verdient.

We gaan terug aan onze bank zitten.

Wanneer je iemand respecteert, kijk je ook op naar deze persoon. Deze persoon is toch wel een beetje een voorbeeldfiguur voor jou op sommige vlakken.

Teken nu eens jou idool of iemand waarnaar je opkijkt of die je fel bewondert.

Wanneer iedereen klaar is, mag je even vertellen wie je getekend hebt en waarom.

Taakje: probeer deze week iemand op school of thuis eens een complimentje te geven als je denkt, dat heeft die wel knap gedaan, eigenlijk verdient hij/zij een pluim. Let erop tegen wie je dit zegt, en hoe je dit zegt.

We zullen dit einde deze week even bespreken.

WEEK 3

Deze week is het de week van de bever. Vertel eens iets over de bever:

Bever:

Zorgen, verzorgen, helpen, samenwerken, aanbieden.

Hieruit is samenwerken toch wel heel belangrijk, wanneer we elkaar helpen, gaat alles veel vlotter. Sommige dingen kunnen we niet alleen.

We gaan even in de zithoek zitten. Ik lees jullie een verhaaltje voor. Goed luisteren, want ik stel jullie nadien enkele vraagjes. Verhaal: Pluk van de petteflet.

Pluk is iemand die anderen graag wil helpen. Hij steekt voor iedereen de handen uit de mouwen. Wat weten jullie nog?:

- Wie redt Pluk uit de vaart?
- Hoe doet hij dat?
- Lukt dit hem alleen?
- Werd Pluk bedankt voor zijn hulp? Door wie?
-

Samenwerken: Het liefst van al wil hij de torteltuin redden voor de kinderen die hierin spelen. Dit wil hij gaan doen samen met zijn vrienden.

- Hebben jullie al eens een dier of een vriend gered of geholpen?
- Wie heb je geholpen? Waarmee?
- Deed je dit samen met iemand of alleen?
- Heb je graag als iemand je komt helpen?
- Wat betekent vrienden zijn?
- Kan je goed samenwerken?

We gaan dadelijk eens een oefening doen om samen te werken. Maar eerst gaan we een liedje zingen:

Vrolijke vrienden:

Vrolijke vrolijke vrienden, vrolijke vrienden dat zijn wij.
Als wij samen gaan kamperen naar het bos of naar de hei,
dan klinkt het wel duizend keren, vrolijke vrienden dat zijn wij.

Oefening:

We zitten per 2. Één kind heeft iets in gedachten. Deze persoon geeft enkel instructies. (hij/zij beschrijft goed waar en hoe de figuur getekend moet worden. Het andere kind moet dit proberen te tekenen en doet alleen wat de andere zegt.

Of

Maak per 2 een collage over kerst:

- Hoe heb je dit aangepakt?
- Heb je taken verdeeld?
- Heb je toegevingen moeten doen?

WEEK 4

Het is deze week de week van de poes. Wat weet je al van de poes?

Poes:

De poes geniet van alle kleine dingen, is dankbaar, gelukkig en blij.

Waarvoor zijn jullie dankbaar?

Vragen jullie wel eens hulp aan iemand? (thuis, aan de vriendjes, of in de klas)

Zeg je ook dank je wel, als je iets krijgt?

Wie wordt er nog graag vertroeteld?

Wanneer de poes ongelukkig is, en slechtgemutst dan voelt ze zich niet goed en durft ze misschien wel eens krabben.

Soms wil je teveel van het goede en word je een profiteur.

Word jij wel eens kwaad wanneer je iets niet krijgt dat je hebt gevraagd?

Doe jij soms wel eens iets zonder te vragen?

Gevoelens:

We hebben nu even gepraat over een gelukkige en ongelukkige poes.

We kunnen dus verschillende gevoelens hebben naargelang de situatie. Geef mij eens gevoelens waaraan je denkt? Goede en slechte... (brainstorm weergeven op het bord)

Soms vraagjes stellen over gevoelens die gezegd worden. Bv: verliefdheid, ben jij wel eens verliefd geweest?

Op het bord onderscheid maken tussen de gelukkige (omcirkel bv in rood), ongelukkige (omcirkel in groen)

Teken voor mij eens:

- hoe je jezelf nu voelt.
- wanneer je jezelf gelukkig voelt.
- wanneer je jezelf ongelukkig voelt.

Liedje zingen

Verhaal: Charlie Brown

-Hoe zou jij je voelen als jou zoiets overkwam?

-wie wordt er wel eens uitgelachen?

-Wat voor domme dingen kun je nog mee verzinnen, waar anderen vreselijk om moeten lachen?

-Als anderen met je lachen, omdat jij een fout maakte, wat zou je dan het beste kunnen doen of wat zou je tegen hen kunnen zeggen?

Vertellen over je gevoelens

Teken duidelijk een emotie (een lach, een traan, ...) op je gezicht.
Hoe voel ik mij nu:

Wanneer voel ik mij ongelukkig:
Mannetje (jezelf) + situatie of gebeurtenis

Wanneer voel ik mij gelukkig:

WEEK 5

De week van de kameel.

Wie kan mij hier al iets over vertellen?

De kameel staat voor volgen, doen wat anderen vragen, dus ook luisteren.

Wie kan hier goed luisteren?

Vind je het soms moeilijk om stil zijn, wanneer iemand anders aan het woord is?

Welke regels zijn er in de klas of thuis?

Zijn deze regels of afspraken nodig, denk je? Waarom?

Gebeurt het wel eens dat iemand je iets vraagt, waar je geen zin in hebt? Wat doe je dan?

Wat zou er kunnen gebeuren als je nooit luistert?

Het is dus belangrijk dat er goed **geluisterd** wordt naar elkaar. Deze week gaan we hier ook een paar oefeningetjes over doen. Het luisterend oor staat deze week centraal.

Ik ga beginnen met jullie een verhaaltje voor te lezen. Het verhaaltje gaat over Mieke. Luister zeer aandachtig en probeer zo goed mogelijk te tekenen wat Mieke ziet. Ik lees eerst het verhaaltje helemaal voor en daarna mogen jullie beginnen aan de tekening. Wanneer iedereen klaar is, schuiven we de tekeningen door, lees ik het verhaaltje opnieuw en gaan we elkaar verbeteren. De dingen die we vergeten waren, teken je nu met een rood kleurpotlood.

Na deze oefening gaan we allen naar de zithoek.

We spelen "ik ga op reis en ik neem mee.." Wie kent dat spelletje?

Het is de bedoeling dat je zo goed mogelijk luistert naar elkaar en zoveel mogelijk spullen probeert te onthouden.

Bijvoorbeeld: ik ga op reis en ik neem een zonnebril mee.

De volgende persoon herhaalt de vorige spullen en voegt een nieuw item bij.

Bijvoorbeeld: ik ga op reis en ik neem een zonnebril mee en een tandenborstel.

Enz...

Wanneer er tijd over is kunnen we dirigentje doen.

Één persoon is de leider (de leeuw), de andere kinderen mogen enkel de bewegingen volgen die de leider uitvoert. Dus we luisteren enkel naar hem/haar.

Één persoon moet raden wie de dirigent is, dus het wisselen van beweging moet onopgemerkt verlopen.

Wat vonden jullie van de les?

Hebben jullie problemen ondervonden?

Wat ging wel goed?

Verhaaltje: (teken wat je hoort)

Mieke wandelde door het bos. Plots zag ze een groot oud kasteel staan. Ze ging het wat dichterbij bekijken. Het kasteel had een grote poort en drie torenkamertjes. In elk torenkamertje zat een raam. Er hingen spinnenwebben voor het raam. In het bovenste torenkamertje zag ze een akelige wolf voor het raam. Hij had twee hele scherpe tanden en grote spitse oren. Rechts naast het kasteel zag ze een graf met een groot kruis. Links stond een grote kale boom. Op een tak zat een grote zwarte vogel. Het werd al een beetje donker, Mieke had bang en is snel teruggekeerd.

(Wanneer ik merk dat dit te veel is voor de kinderen, wordt het verhaaltje opgesplitst.

Traag lezen is belangrijk)

WEEK 6

Het is de week van de leeuw (en de kameel).

Wie kan er mij al iets vertellen over de leeuw?

De leeuw is de leider in de groep, hij neemt het woord en de taken op zich.

De kamelen zijn de andere leden van de groep, die volgen of luisteren enkel naar de leider.

Wie is hier in de klas het meest de leeuw? En wie zijn dan de kamelen?

Wie vindt de leiding nemen leuk?

Gedichtje:

Ik vertel een knotsgekke mop
 Rie-ra reuzenmop
 Ik verzin een spannend verhaal
 Tie-ta tof verhaal
 Ik zing een heel mooi lied
 Vie-va vrolijk lied
 En jij?
 Je luistert stil en geniet van mijn
 mop, verhaal, en lied.
 Net wat ik wil!

Wie wil hier vooraan een knotsgekke mop vertellen?

Wie wil een tof verhaal vertellen?

Leeuwen: wat willen jullie dat de anderen doen, als jij aan het vertellen bent?

We gaan even naar de zithoek:

Afspraken of regels maken doe je ook als een leeuw, wanneer je de afspraken nakomt, dan ben je een goede kameel.

Welke afspraken zijn er thuis of in de klas?

Wat zou er kunnen gebeuren, als je je niet aan alle afspraken houdt?

Spel dirigentje:

Wie wil dit eens uitleggen? (regels, verloop) dit is de leeuw, die mag ook beginnen.

Vouwopdracht:

ieder heeft een vouwblaadje, één leerling vouwt voor en de anderen doen precies hetzelfde na.

Tijdens gans de les een praatstok doorgeven, wie aan het woord is, houdt de stok vast, wie geen stok vast heeft, luistert en volgt.

(wanneer er tijd om is: "ik zie, ik zie wat jij niet ziet": Één leerling beschrijft een voorwerp, de andere leerlingen raden.)

WEEK 7

De schildpad:

Het is de week van schildpad deze week. Wie heeft er thuis al eens een schildpad gehad?

Wat doet de schildpad als ze bang of boos is? Ze kruipt in haar schelp.

Voorlezen schildpadverhaal.

Wie is er hier wel eens boos, bang, of verdrietig?

Teken eens iets waar je bang voor bent.

Bespreking:

Laat je dit dan zien? Wat doen jullie dan? Kruipen jullie ook weg?

Oefening in de knoop(klein maken, in schild kruipten), uit de knoop = ontspanning

Onmacht/kritiek aanvaarden:

Teken ook eens iets wat je niet zo goed kan.

Bespreking:

Als iemand je zegt dat je iets niet zo goed kan, durf je dit dan toe te geven, als dit zo is?

Wie zou zich verdedigen?

Als je je wil verdedigen, doe je snel iets waar je nadien toch wel wat spijt van hebt.

Gedicht:

Ik voel me schuldig.

Schuldig over wat ik zei.

Ik meende het niet.

Ik had beter moeten nadenken

Laat mij het goed maken.

Met mooie woorden.

Mooie woorden die je hart doen raken.

Die jou onder de indruk doen maken.

Mijn lijf tintelt.

Ik wil het zeggen.

De woorden die smeken om vergiffenis.

De drie woorden.

"Het spijt me."

Wie heeft er al eens iets gedaan waar hij achteraf spijt van had?

Durf je dan ook te zeggen dat je fout was?

Hoe zeg je dit dan? (Weergave of bord/ verontschuldigen)

Waarom kan het belangrijk zijn dat je je fouten en onmacht durft toe te geven aan de anderen?

Het is mooi en knap om je slechte kanten toe te geven, zodat de anderen dit van jou weten en je hierin kunnen steunen en helpen. Ieder kind of mens leert uit zijn fouten. Probeer hierop te letten in de klas, op de speelplaats of thuis...

WEEK 8

De steenbok:

Deze week gaan we het hebben over de steenbok. Wat weten jullie hier al over? Hoe ziet hij eruit?

De steenbok is soms bokkig of koppig, de steenbok wil zich dan ook verdedigen.

Verhaal:

De lelijke trui door Dolf Verroen.

Wat vinden jullie van Koos? Zijn er dingen die jij graag zou willen, maar niet krijgt? Wat doe je of zeg je dan? Begrijp je ook de moeder van Koos? Of had zij de dure trui moeten geven, dan had hij ze misschien wel aangedaan?

Ik heb hier een stopbord voor jullie:

Kleur het stopbord rood en teken hierin wat je echt niet wil. Je zegt hiertegen altijd "stop" of "neen".

Bespreking met de lln.

Gedicht:

Ik wil niet zus

ik wil niet zo.

Ik wil geen cent,

wil geen cadeau.

Zelfs voor wat snoep

of voor een zoen

wil nu niets meer voor je doen.

Ik wil alleen wat ik zelf wil.

Hou dus je mond en zwijg maar stil!

Wie komt er vaak op voor zichzelf en laat zich niet snel doen door anderen?

Wanneer gebeurt dit? Kan je me een voorbeeld geven?

Zeggen jullie ook wel eens "neen", als je niet geholpen wil worden? Wie durft dit niet goed? Hoe wordt er gereageerd wanneer je een vraag afwijst of "neen" zegt tegen iemand?

Wanneer iemand je probeert te pesten, hoe verdedig je jezelf dan?

Durf je dit ook bij volwassenen of soms niet? (bijvoorbeeld: mama, papa, de juf)

Neen zeggen is dit altijd goed?, wanneer wel wanneer niet?

- Tegen vreemden?
- Tegen mama of de juf?
- Tegen vrienden? (die bv vragen iets gevaarlijks te doen)

WEEK 9

De havik:

Een havik, welk soort dier is dat? Een roofvogel.

De havik laat zich nooit doen en zal dingen waar hij het niet mee eens is, aanvechten.

Hij durft zijn gedacht wel te zeggen.

Wie is er zo al eens opgekomen voor iets wat hij fout vond? Hoe heb je dat toen gedaan?

Hoe voel je je wanneer iemand tegen jou zegt dat je fout bezig bent of dat hij/zij het niet eens is met jou.

Vind jij dat je alles moet zeggen waar je het niet mee eens bent?

Gedichtje:

Jij,jij,jij!

Doe toch niet zo druk!

Jij,jij,jij!

Je maakt mijn bouwwerk stuk!

Jij!jij!jij!

Je duwt me op de grond!

Jij!jij!jij!

Je krijgt van mij een tik op je kont!

Teken wat je niet goed of niet leuk vind.

Naar wie zou je soms graag een pijl willen schieten.

Het aanvechten van een havik kan soms goed of slecht zijn.

Wat mag een goede havik doen en wat niet?

Je niet laten doen en vechten is dat goed?

Hoe kan je nu het best iets aanpakken dat je niet leuk of niet goed vind?

Problemen rustig **oplossen** is als havik een goede aanpak.

Je kijkt goed uit waar je het niet mee eens bent en je probeert een goede oplossing te zoeken.

Het is dus wel belangrijk om hierover goed te kunnen praten.

Welke problemen zie je hier op de afbeelding?

Wat denk je dat de oorzaak is van deze chaos?

Door het eerste probleem ontstaan allerlei kleine fouten. Wanneer wij een probleem hebben, kunnen we het probleem best oplossen, zodat dit niet verspreidt.

6.3 Bewegingsles oefeningen

WEEK 1

➤ Zelfstandigheid en afhankelijkheid

Jezelf presenteren

De kinderen vormen een kring en komen zich op de beurt even presenteren en vertellen wat over zichzelf. Het is de bedoeling dat de kinderen elkaar gaan helpen om zich rustig en duidelijk te presenteren. De toeschouwers vertellen aan het kind dat zich presenteert wat er opvalt, zodat men leert hoe anderen je zien. Door aanwijzingen te bedenken of te krijgen, kun je uitproberen wat de best mogelijk manier is om je te presenteren. We kunnen letten op: de houdingen, de bewegingen, hoe of waarnaar kijkt de ander? Kan je hem/haar verstaan? De begeleidster helpt het kind dat wat ze gezien hebben te formuleren.

De muur

Op één na vormen alle kinderen een "muur" door naast elkaar te gaan staan. Het kind dat aan de beurt is, staat op ruime afstand voor de groep. Het kind loopt zegge op straat om boodschappen te doen of naar zijn vrienden te gaan. Het kind ontmoet een groep andere onbekende kinderen. Hij/zij probeert om zich rustig en veilig langs die muur van kinderen te komen om de weg te vervolgen. De kinderen die de muur vormen, krijgen de opdracht om het kind pas door te laten als ze er een rustig en goed gevoel bij hebben. Wanneer dit niet zo is, helpen ze met aanwijzingen, zodat het kind weet welke indruk het maakt.

Schipper mag ik overvaren

Opdrachten individueel (zelfstandigheid):

- klasse mijnheer, mevrouw
- rijden in een mooie wagen
- pauw

Opdrachten per 2 (afhankelijk):

- Enkel 2 handen en voeten op de grond
- Enkel 2 voeten op de grond
- Handen vasthouden

WEEK 2➤ **Respect en waardering*****Kringgesprek***

- Wat vind je leuk en positief aan je buurman in de kring? (papier op iemands rug, anderen moeten iets positief opschrijven.)
- Naar wie kijk je op, voor wie heb je bewondering? Waarom?
- Hoe laat je merken aan een persoon dat je hem/haar waardeert? Welke woorden, gebaren?

Muzikaal spel

We stappen door elkaar, wanneer de muziek stopt, geef je iemand die dicht in je buurt staat, een dikke knuffel en geef je hem/haar een complimentje.

Handelen met respect in een bepaalde situatie: (rollenspel)

Weergeven van situaties op papier. De kinderen moeten een oplossing zoeken, zodat er gehandeld wordt met respect voor de personen, het gedrag of ... in die situatie.

- Je vriend(in) heeft angst van de hond bij je thuis. Wat doe je?
- Je ziet een klasgenoot een latje vernielen van iemand anders. Wat doe je?
- Je moeder vraagt om haar wat meer te helpen. Wat doe je? Wat zeg je?

Spel: Twee kinderen gaan op bezoek bij Lena. Lena is verrast, ze heeft toch niets om fier over te zijn. Ze is niet rijk, ze weet niet veel en er is niets dat ze goed kan. De twee bezoekers geven haar toch verschillende pluimpjes voor...

WEEK 3

➤ Samenwerken

Groeten

In spinzit, rondstappen, groeten schouder aan schouder, rug aan rug,...

Acrobaten

- Piramide bouwen met zijn allen.
- Rollend tapijt: de kinderen liggen vlak tegen elkaar op de grond en vormen het tapijt, één persoon ligt bovenop en moet naar de overkant gerold worden.
- Per 2:
 - o We staan recht tegenover elkaar, iets van elkaar af, de tenen wijzen naar elkaar en houden elkaars handen of polsen vast. We gaan achteruit hangen en strekken de armen. Vervolgens kunnen we wippen, doordat de ene persoon hoog blijft en de andere laag op de hurken gaat. We voeren de wisselingen langzaam uit. Het is de bedoeling om samen op het evenwicht te letten en dit zo nodig te herstellen.
 - o We blijven staan in dezelfde positie, we strekken de armen en gaan ronddraaien door onze voeten te verplaatsen.
 - o We houden een ballon tussen de buiken en proberen deze samen aan de overkant te brengen. Dit eventueel door een hindernissenparcours.
 - o Één persoon is geblinddoekt, de andere leidt deze persoon door de hindernissen.
 - o Samen liggend op de grond in elkaars verlengde met de knieën gebogen en voeten tegen elkaar. We gaan nu fietsen in de lucht.

Samenwerken (2ploegen)

We maken twee rijen naast elkaar. De voorste persoon van elke rij krijgt een bal. Het is de bedoeling om de bal zo snel mogelijk naar de laatste persoon in de rij te brengen door afwisselend de bal onder de benen en boven het hoofd door te geven. Wanneer de bal bij de laatste persoon is aangekomen, loopt deze naar voor en geeft de bal opnieuw naar achter door, totdat heel de rij aan de beurt kwam en de eerste persoon terug vooraan staat. Bij kleine groepjes kan de oefening 2 tot 3 keer gedaan worden.

Vertrouwen

We maken een dichte kring met schouder aan schouder, de armen lichtgebogen met handpalmen naar voren. Één van de kinderen staat in het midden van de kring. Dit kind zal zich zachtjes laten vallen, waardoor de andere kinderen in de kring hem/haar moeten opvangen en zachtjes weer rechtop duwen. Het is belangrijk dat de kinderen samen kijken of de kring veilig is. Ook moet er aandacht besteed worden aan de krachtsverdeling en de verantwoordelijke taak van de kinderen.

WEEK 4

➤ Omgaan met gevoelens bij jezelf en de ander

Ik ben...ik voel me

Opzetten van ritmische muziek. We maken een grote kring. Één van de kinderen begint en noemt zijn naam en maakt er een beweging bij die laat zien hoe zij/hij zich voelt. Het mag ook een ander gevoel zijn dan op dit moment ervaarbaar is. De andere herhalen de naam en de beweging erbij. De kinderen kunnen daarna het gevoel zo groot mogelijk of zo klein mogelijk uitbeelden.

Rollenspel of toneeltje: Gevoelens uitbeelden en benoemen

We verdelen de groep in tweetallen. Elk tweetal zoekt een plaatsje in de ruimte om te oefenen. Het is de bedoeling dat de kinderen per twee een gebeurtenis gaan bedenken. Het liefst iets dat ze zelf hebben meegemaakt, iets wat een ander zei of deed wat niet leuk was. Ze vertellen over de situatie en proberen er een kort toneelstukje van te maken. Één persoon laat merken dat hij iets niet leuk vond, de andere persoon mag daar een reactie op geven. Na elk spel overlopen we met het publiek en de spelers de gevoelens in het spel.

Er worden vragen gesteld zoals:

- Hoe denkt het publiek dat persoon A zich voelt/ dat B zich voelt?
- Waaruit maak je dat op?
- Vraag aan persoon A: op welke manier heb je het de ander laten zien, hoe reageerde de ander? Was dat prettig?
- Kan je andere, betere manieren bedenken, zodat je kunt vertellen hoe je je voelt zonder dat je de ander onnodig pijn doet of de schuld geeft?

De vrijwilligers spelen hun stukje opnieuw en proberen nu betere manieren te gebruiken in het spel. Ze worden gecoacht met behulp van de toekijkende kinderen.

Expressie opdracht: alleen gevangen in een ei

*We zijn een kuikentje in een ei dat zich opgesloten, alleen en verdrietig voelt. We maken een bolletje zo klein mogelijk. Het kuikentje wil uit het ei naar zijn vrienden. Langzaam proberen we uit dit ei te geraken. De schaal breekt, het hoofd, de pootjes komen één voor één uit het ei. De bewegingen en de manier om uit het ei te geraken zoek je zelf op dat moment. Wanneer we uit het ei zijn, zoeken we vriendjes op waardoor we weer blij en gelukkig zijn.

* Ieder kind trekt een kaartje met een bepaalde kleur: rood, groen, geel, blauw,... De kinderen bedenken een gevoel dat naar boven komt bij deze kleur. Om beurten beelden ze dit gevoel uit. De andere kinderen moeten raden wat uitgebeeld wordt.

WEEK 5

➤ Luisteren

Eigen vertelmoment

We verdelen de klas in paren. Het is de bedoeling dat één persoon zal moeten spreken zonder te stoppen, terwijl de andere persoon zo aandachtig mogelijk moet luisteren. De spreker kan over allerlei zaken spreken, bijvoorbeeld over zichzelf, zijn of haar familie, een interessante ervaring... De paren krijgen een moment om te beslissen wie er gaat spreken en wie er gaat luisteren. Hierna mogen de sprekers beginnen.

De sprekers krijgen ongeveer 2 minuten om ongestoord te spreken. Er wordt daarna aan de luisteraars gevraagd om voor hun partner de twee laatste zinnen te herhalen die hij/zij gezegd heeft.

De paren wisselen dan van rol, de luisteraar gaat nu spreken en de spreker gaat luisteren. We stoppen na een paar minuten opnieuw. Waarschijnlijk zullen de luisteraars nu beter geluisterd hebben. We kunnen daarom vragen de 3 laatste zinnen te herhalen. Verder stellen we enkele vragen om de aandachtspunten te analyseren.

Vragen

- Kon je de zinnen herinneren?
- Was het gemakkelijker om ze de tweede keer te herinneren? Waarom?
- Wat deed je om beter te luisteren? Deed je iets speciaal met je lichaam? Of met je gezicht? En wat met je gedachten?
- Wat verhinderde je om te luisteren?

Verhaal weergeven in toneel

Een verhaal wordt verteld door de begeleidster. Er moet zeer aandachtig geluisterd worden om dit verhaal in groep zo exact mogelijk na te bootsen. De kinderen krijgen een moment om het gehoorde verhaal te bespreken en te kijken wat er aanwezig moet zijn in de uitvoering. Na de uitvoering vergelijken de kinderen samen met de begeleidster het verhaal en het toneel. Wat zijn de verschillen, wat zijn de gelijkenissen? Was het moeilijk alles te herinneren. Hoe komt het dat er dingen vergeten zijn?...

Eventueel kunnen verkleedkleden gebruikt worden.

WEEK 6➤ **Afspraken maken en nakomen**

Spel spelen waarbij uitdrukkelijk gelet moet worden op de regels en afspraken i.v.m dit spel. Nabespreking.

WEEK 7➤ **Kritiek aanvaarden, onmacht of ongelijk toegeven*****Stoelendans***

Twee kringen worden gevormd. Een binnen- en buitenkring. De binnenste kring kijkt naar buiten, de buitenste kring zit recht tegenover een persoon uit de binnenste kring. Per twee geef je elkaar een negatieve eigenschap (de kritiek) en vraag je aan de andere persoon of dat hij/zij je hierin begrijpt. Wanneer de kritiek is aanvaard, schuift de buitenste kring door.

Ik geef een voorbeeld van een negatieve eigenschap, omdat het misschien moeilijk is om dadelijk zelf één te zoeken.

Rollenspel

Moeder en kind gaan schoenen kopen. Het kind kan niet beslissen. De kinderen spelen een situatie waarin een kind schuld bekent en zich hiervoor verontschuldigt.

Situatie: juf – leerling: De juf zegt tegen het kind dat zijn/haar handschrift zeer onordelijk is.

De leerling reageert op de juf.

Uitbeelden

Het kind zoekt iets over zichzelf waarin hij helemaal niet zo goed is. Dit beeldt hij uit naar de andere leerlingen van de klas. Zij moeten raden wat het kind uitbeeldt.

Wanneer het juiste geraden is, volgt per kind een kleine nabespreking. (Fijn dat je ons laat weten dat dit je niet echt ligt. Nu kan hiermee rekening worden gehouden. Weet iemand een oplossing om hem/haar hierin te helpen?)

WEEK 8

➤ Opkomen voor jezelf, jezelf verdedigen en neen durven zeggen

Hakoefening, schopoefening, nee- oefening

- Hakken:
- De kinderen staan in een ruime kring.
We staan stevig met de voeten op heupbreedte uit elkaar. De armen hoog in de lucht strekken, de handen met de palmen tegen elkaar. We ademen diep in en brengen de handen boven het hoofd. Op de uitademing zwaaien de armen en de handen snel naar beneden tot tussen de voeten, vlak boven de grond. De zwaaibeweging moet daar duidelijk stoppen (grens), dus niet doorzwaaien. Knieën zijn gebogen voor de flexibiliteit. Tijdens de zwaai naar beneden kan de adem ook uitgestoten worden met de klank "jah". Iedereen voert de oefening om beurt uit in de kring.
- Schoppen:
De armen zijn gebogen, ellebogen naar achteren, handen tot vuisten voor de borst. We staan op één been, terwijl het andere been opgetrokken wordt. Klaar om te schoppen. De hak is uitgeduwd, alsof je met je hak iets weg gaat schoppen. Op een uitademing wordt tegelijkertijd het been uitgeschopt tot de hak vlak boven de grond is (grens), daarbij stompen de armen naar voren. Ook hier kunnen klanken als "jah" of "nee" gebruikt worden.
- Nee- oefening:
De armen gebogen, vuisten voor de borst en de ellebogen op dezelfde hoogte zijwaarts. Op een uitademing de ellebogen naar achteren stoten, alsof je tegelijkertijd iets van je schouders afschudt. Klanken als: "stop", "Ho", "eraf", "nee", ... kunnen hier gebruikt worden. De kinderen doen om de beurt een stap naar voor en kunnen de "nee" richten naar het kind dat tegenover hen staat.

Rollenspel

- Omgaan met onbekenden:
spel tussen begeleider en kind:
begeleider:
 - Start met een onschuldig praatje.
 - Kom langzaam dichtbij het kind.
 - Je kan speelgoed aanbieden dat het kind interesseert.
 - Wanneer je dicht genoeg bent, neem je het kind vast.
 Kind: eigen reacties, gedrag
- ➔ Na dit spel bespreken van de 4 regels en de kinderen zelf een juiste manier van handelen laten zoeken en aantonen door een zelfgemaakt rollenspel.

4 regels:

- blijf meer dan een armlengte van iemand vandaan
- praat niet met onbekenden
- neem niets aan van onbekenden
- ga nergens naartoe met onbekenden

Als een rots

- Eigen kracht mobiliseren:
Oefening per twee: één persoon neemt plaats op handen en knieën, deze maakt een stevige rots van zichzelf. De andere persoon gaat aan de zijkant zitten met één hand op de schouder en de andere op het heupbot van de rots. Deze persoon gaat langzaam duwen en meer kracht zetten. Wanneer de rots dreigt te rollen, stop je met duwen. Een opdracht voor de kinderen is een manier te zoeken om de rots steviger te maken. (bv. Knieën verder uit elkaar)

WEEK 9

➤ Aanpakken van problemen.

Levende knoop

De kinderen staan hand in hand in de kring, één van de kinderen staat erbuiten (de raadgever). De kinderen in de kring verplaatsen zich zonder de handen los te laten. Onder of boven andere armen of benen. Er ontstaat een levende knoop, terwijl de raadgever er met zijn rug naartoe staat. Als de knoop volledig is, wordt de raadgever om hulp gevraagd om de knoop te ontwarren. De raadgever moet eerst goed kijken, dan nadenken en pas dan vertellen wat zijn plannetje is. Vervolgens geeft hij aan de kinderen in de knoop instructies over wat ze moeten doen om de knoop los te maken. Er wordt niet meer maar ook niet minder gedaan dan de raadgever aangeeft. Wanneer de knoop ontward is, wordt er gewisseld van raadgever.

(Ik boodschappen)

Ook hier staan we nog in een kring. Elk kind komt aan de beurt om met behulp van een ik-boodschap aan de groep te vragen of ze iets bepaald voor hem/haar willen doen. Ontstaan er problemen, worden die ter plekke opgelost. Opdrachten kunnen bv zijn:

- Maak allemaal een buiging voor me en zeg erbij: "je bent de beste"
- Allemaal tien tellen met de voeten van de grond.
- Zing met zijn allen het volgende liedje, terwijl ik dirigeer.
- Draag of sleep me in de deken.

Wanneer de kinderen iets te moeilijk bedenken of niets weten te bedenken, kan men van andere klasgenootjes ideetjes krijgen.

Rollenspel

De kinderen worden verdeeld in groepjes. Elk groepje krijgt pen en papier, waarop de volgende probleemstellingen staan:

- Ik wil graag naar de film, mijn ouders vinden dat ik mee moet naar oma en opa...
- Ik wil graag rijden op de nieuwe fiets van mijn vriend(in), hij/zij is bang dat er iets mee gebeurt...
- Ik wil programma A. op de televisie zien, mijn zus (of broer, vader, moeder) wil juist iets anders zien.
- Ik geef een verjaardagsfeestje, ik heb twee vriendjes uitgenodigd. Nu wil de ene niet komen als de ander komt. Maar ik wil dat ze allebei komen...

Samen worden twee of meerdere oplossingen gezocht voor elk probleem. Hieruit wordt één gekozen waarvan een kort toneelstukje wordt gemaakt. Er wordt goed afgesproken wie welke rol speelt. Elk groepje presenteert zijn toneelstukje, terwijl de anderen kijken. Het spel wordt eerst gespeeld op hun manier. Daarna worden enkele regels duidelijk gemaakt:

- Gebruik een ik-boodschap om aan de ander te vertellen wat je dwarszit of wat je wil.
- Luister naar de ander
- Herhaal wat de ander gezegd heeft.
- Bedenk samen meer oplossingen.
- Kies samen de oplossingen die jullie beiden het beste lijkt.

Evaluatie toneel.

6.4 Gezelschapsspel

Spelregels

Babbelidoe!

Spel voor 2 tot +-6 spelers vanaf 7 jaar.

Bij aanvang van het spel gooien de spelers om beurten met de dobbelsteen. Wie het hoogste aantal ogen heeft gegooid, mag het spel beginnen, waarna in wijzerzin wordt verder gegaan.

De spelers laten om beurten de pijl van het spelbord draaien. Nadat een speler gedraaid heeft, neemt hij een opdrachtenkaartje van dezelfde kleur als die de pijl aanwijst. Hij leest de opdracht en voert ze uit.

Als de andere spelers oordelen dat de opdracht goed werd uitgevoerd, ontvangt de speler een beloningsblokje.

Indien de opdracht niet goed werd uitgevoerd, ontvangt men geen beloningsblokje.

Het kan ook zijn dat de pijl op verliesbeurt stopt, de speler dient hier een beloningsblokje in te leveren en mag geen opdracht uitvoeren.

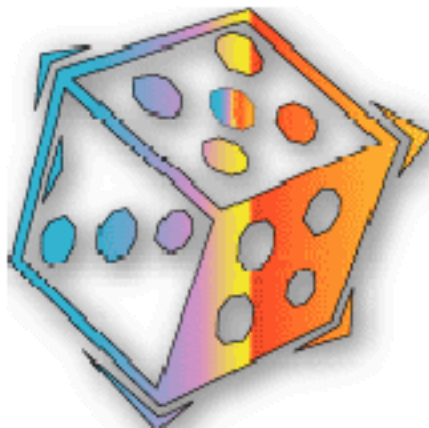
Wanneer een speler op de kleur met de gouden ster komt, kan hij twee blokjes verdienen.

Het spel stopt wanneer de spelduur verstreken is.

Diegene die op het einde van het spel de meeste beloningsblokjes heeft behaald, is de winnaar.

Het is dus vooral belangrijk de opdrachten zo goed mogelijk uit te voeren.

Veel Plezier!

Materiaal:

- Rond rad verdeeld in taartstukken met verschillende kleur.
- Opdrachtenkaartjes in verschillende kleur.
- Gouden ster
- Beloningsblokjes
- dobbelsteen

6.5 Voorbeelden werkblaadjes